

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Koncepce role a hodnoty zahraniční politiky České republiky v evropském kontextu

Jakub Volka

Plzeň 2022

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

Koncepce role a hodnoty zahraniční politiky České republiky v evropském kontextu

Jakub Volka

Vedoucí práce: Mgr. Hana N. Hlaváčková Ph.D.
Katedra politologie a mezinárodních vztahů
Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně, pouze za použití uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2022

.....

Jakub Volka

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Haně N. Hlaváčkové Ph.D. za pomoc a cenné rady při vedení této práce.

Obsah

Úvod.....	6
1 Teorie rolí a zahraniční politika.....	9
1.1 Teorie rolí	9
1.2 Zahraniční politika	13
2 Teorie rolí a česká zahraniční politika v letech 2015 – 2020.....	15
2.1 Zahraničněpolitické projevy Miloše Zemana v letech 2015 – 2020	15
2.2 Zahraničněpolitické projevy ministra zahraničních věcí v letech 2015 – 2020.....	18
2.3 Zahraničněpolitické projevy premiéra ČR v letech 2015 – 2020.....	23
2.4 Určení role ČR v rámci evropského kontextu za roky 2015 – 2020	27
Závěr	32
Seznam literatury	35
Resumé.....	41

Úvod

Tématem této bakalářské práce je koncepce role a hodnoty zahraniční politiky České republiky v evropském kontextu. Toto téma je důležité z pohledu zahraniční politiky České republiky. Je tedy důležité vědět, jakou zahraniční politiku Česká republika tvoří a využívá v rámci evropského kontextu a jakou roli v evropském kontextu hraje.

Česká republika je součástí EU od roku 2004 a společně s působením v NATO (vstup 1999), OSN (vstup 1993) a dalších multilaterálních strukturách rozšiřuje možnosti zahraničněpolitického působení státu a přispívá také k jeho bezpečnosti a prosperitě, stejně tak k udržování liberálnědemokratického ústavního pořádku. Je důležité se zabývat zahraniční politikou ČR v evropském kontextu, protože jako občané České republiky jsme sami součástí Evropy a EU. Cílem této bakalářské práce bude představení role či sady rolí, které jsou v zahraniční politice ČR využívány v evropském kontextu. Výzkumné otázky se budou zabývat tím, jaká je národní koncepce role České republiky a jakou roli či sadu rolí Česká republika představuje v evropském kontextu v letech 2015 – 2020. Pro svoji analýzu budu čerpat informace z oficiálních zdrojů vlády ČR, odborných článků a internetových zdrojů.

V teoretické části práce se budu zabývat vysvětlením pojmů teorie rolí a představím nástroje teorie rolí, jako jsou národní role, přepisy role, koncepce role, vnější a vnitřní očekávání a jejich následné využití v zahraniční politice. Teoretická část bude tedy zaměřena na seznámení s teoretickými pojmy, které budu čerpat z odborných článků a porovnávat, jak o pojmech mluví sami autoři. Samotná teorie rolí je používána v analýze zahraniční politiky. Je jedním z analytických a konceptuálních rámců, které se v analýze zahraniční politiky používají. Nejedná se přímo o teorii, ale o analytický rámec, který pracuje s koncepty a pojmy využívanými v analýze zahraniční politiky.

Za okamžik vzniku teorie rolí je považován rok 1970, kdy Kalevi Holsti napsal zásadní článek, o kterém pojednává ve svém článku *Koncepce národní role ve studiu zahraniční politiky* Vít Beneš (Beneš 2010: 72 – 73). Holsti totiž ve svém článku přichází s definicí koncepce národní role, která tvoří páteř celé teorie rolí, a proto se budu na tento článek v teoretické části práce odkazovat. Zkoumání teorie rolí států bylo inspirováno úvahami sociologů a psychologů, kteří se zajímali o „role“ lidí ve společnosti. Lidé se ve společnosti chovají různě a každý z nich má svůj názor, takto podobně mají své postoje i vlády samotných států, které je potom prezentují v zahraniční politice. Teorie rolí se zaměřuje na zkoumání rolí států v mezinárodním systému. Do konceptuálního rámce teorie rolí se začleňuje několik konceptů, jedním z nejdůležitějších z nich je koncepce národní role. Beneš ve svém článku z roku 2010 odkazuje na samotného Holstiho, který poprvé koncepci národní

role představil. Kalevi Holsti definuje koncepci národní role jako způsob, jak „*politici na obecné úrovni definují rozhodnutí a jednání vhodné pro jejich stát v mezinárodním systému nebo v podřazeném regionálním systému. Je to jejich »obraz« vhodného zacílení a funkce jejich státu ve vztahu a uvnitř vnějšího prostředí*“ (Holsti 1970: 245 – 246). Dalším, kdo mluví o koncepci národní role je profesor Ulrich Krotz, který definuje koncepci národní role jako „*vnitrostátně sdílená stanoviska a povědomí o tom, jaká je správná role a účel toho kterého státu jakožto kolektivu v mezinárodní aréně*“ (Krotz 2002: 6). Hlavní funkcí role je dát aktérovi, ať už je to stát, nebo jedinec, ustálený pocit identity. Je důležité, aby se aktér v daném prostředí cítil neohroženě a měl pocit své totožnosti a zároveň bezpečnosti. Bez pocitu totožnosti totiž stát nebo aktér v mezinárodním systému nemá řád a nemůže dát smysl vnějšímu prostředí. Podle článku *The Struggle for a National Identity in Post-Soviet Russia* Glenna Chafetze mají aktéři většinou vícero rolí, které se liší ve svém významu a podle situace (Chafetz 1997: 664). Sám Holsti tvrdí, že státy své role v mezinárodním systému mění a střídají, nebo jich realizují několik najednou (Holsti 1970: 277 – 278).

Dalším z pojmů, kterými se budu v teoretické části v rámci teorie rolí zabývat, jsou *předpisy role*. Zde se vracím zpátky k Holstimu, který je průkopníkem teorie rolí a tak na jeho definice budu odkazovat po celou dobu psaní mé bakalářské práce. Předpisy role jsou dle Holstiho „*normy a očekávání, které kultury, společnosti, instituce či skupiny přisuzují jednotlivým pozicím*“. Předpisy role mají svůj původ ve vnějším prostředí, jsou to sdílené normy a očekávání, které vytvářejí sociální strukturu mezinárodního systému. Empirické analýzy využívající teorii rolí se nejdříve zajímaly pouze o vnitřní prostředí a vnitrostátní zahraničněpolitické jednání, tedy o koncepci národní role. Až později dochází k představení předpisů role, tedy vnějšího očekávání (Holsti 1970: 239 – 243). Další definicí je vysvětlení předpisů role od Oleho Elgströma a Michaela Smitha, kteří ve svém článku *The European Union's Roles in International Politics: Concepts and Analysis* říkají, že „*role jsou determinovány jak vlastními představami aktéra o vhodném chování, tak očekáváními, či předpisy role ostatních aktérů*“ (Elgström – Smith 2006: 5).

V praktické části se zaměřím na zahraničněpolitické projevy a přístupy třech vybraných politických aktérů na základě jejich politické významnosti – prezident ČR, premiér ČR a ministr zahraničních věcí ČR v daném časovém období. Ve své práci se budu zabývat časovým obdobím 2015 – 2020, které je ovlivněné evropskou uprchlickou krizí. Budu zkoumat, jaká témata a proč se objevovala v tomto období a jak se v těchto tématech projevovala evropská uprchlická krize. V práci budu porovnávat projevy a postoje třech vybraných politických aktérů k daným tématům evropské uprchlické krize. Zabývat se budu projevy prezidenta ČR Miloše Zemana v letech 2015 - 2020, premiérů ČR v období 2015 – 2020, tedy Bohuslava Sobotky a Andreje Babiše, a ministrů zahraničních věcí ČR v letech 2015 – 2020 (Lubomír Zaorálek, ve funkci v letech 2014 – 2017,

Martin Stropnický v letech 2017 – 2018, Jan Hamáček v roce 2018 a Tomáš Petříček v roce 2018 – 2021).

Metodou bude obsahová analýza projevů předních zahraničněpolitických aktérů s ohledem na výzkum hodnot v české zahraniční politice. Zvolil jsem kvalitativní metodologii, neboť zkoumám jeden případ do hloubky. Pracuji s obsahovou analýzou, která mi umožní nahlédnout na důvody tvorby role ČR ve zkoumaném období.

Pro teoretický rámec budu čerpat z odborných článků jako je např. *Role theory in symbolic interactionism: Czech Republic, Germany and the EU*, který napsal Vít Beneš se Sebastianem Harnischem v roce 2015. Vít Beneš napsal také články *Teorie rolí: Konceptuální rámec pro konstruktivistickou analýzu zahraniční politiky* z roku 2010 a *Analýza zahraniční politiky: Konceptualizace časovosti a jinakosti v teorii rolí*, tento článek vyšel v roce 2019. Stěžejním zdrojem, ze kterého čerpalo i mnoho jiných autorů a který je zároveň prvním, v němž bylo popsáno a představeno užití teorie rolí a koncepce role je článek *National Role Conceptions in the Study of Foreign Policy* z roku 1970 od autora Kalevi Holstiho. Jedním z mých zdrojů byly také novinové články publikované na internetu, ve kterých byla často prezentována vyjádření předních českých politických aktérů.

1 Teorie rolí a zahraniční politika

1.1 Teorie rolí

Jak již bylo zmíněno v úvodu bakalářské práce, prvním tématem teoretické části práce je vysvětlení teoretických pojmů, které se týkají teorie rolí a koncepce národní role. Teorie rolí má svůj původ v sociologii, konkrétně v symbolickém interakcionismu, který má své kořeny v americkém pragmatismu. S nárůstem vzájemné závislosti se v 60. letech 20. století dostaly do popředí mezinárodní role. Holsti publikoval svůj článek v roce 1970, kdy přišel s koncepcí národní role. Role jsou sociální pozice, které jsou tvořeny egem a očekáváním jednotlivého aktéra v organizované skupině. Role poskytují ve skupinách odůvodněné jednání v ospravedlňujícím smyslu, to znamená, že pokud jde o samotný účel, role poskytují důvod k akci, ke konání. Role zdůvodňují, kterou politiku jednání lze racionalizovat. Role stojí před národním zájmem, protože národní role definují „*kdo je aktérem a co může ve skupině a pro skupinu udělat*“ (Beneš – Harnisch 2015: 148 – 149). Role jsou relační entity, protože vždy definují své „já“ vůči „jinému já“ v dané skupině. Empirický výzkum ukazuje, že koncepce národní role se napříč časem, politickou oblastí a institucionálním nastavením značně liší. Kalevi Holsti ve svém článku identifikoval variace v behaviorálních složkách rolí a induktivně vytvořil soubor kategorií jako národní koncepce role, které byly následně implementovány ve velkých srovnávacích výzkumech během studené války. Beneš a Harnisch ve svém článku zmiňují vzájemné interakce mezi supervelmocemi a polosuverénními spojenci USA během studené války a založili dvě kategorie: supervelmoc a ideál civilní moci (Beneš – Harnisch 2015: 149 – 151).

Vít Beneš a Sebastien Harnisch ve svém článku z roku 2015 představují teoretický model, který se snaží vysvětlit oba rozdíly v koncepcích národní role a institucionální preference ve třech dimenzích: *ego vs. alter* (sebe složení), *Significant vs. generalized other* (číselná dimenze) a *Historical vs. current others* (časová dimenze). Robustní posun podél dvou nebo více těchto dimenzí je označen jako „role učení“. V případě této bakalářské práce však budu pracovat spíše s první dimenzí *ego vs. alter*; zbylé dvě dimenze pouze zmíním.

Ego (*self*, tedy já) vs. alter (*others*, tedy ostatní) se v teorii rolí skládají ze dvou částí: 1. část ega představuje impulzivní, neredukovanou část „já“ (v Meadiánském konceptu „já“), 2. alternativní část, představuje internalizovaná očekávání „toho druhého“. „Já“ se tedy týká našeho sebeobrazu, který importujeme do našeho jednání „vnímané“ postoje toho druhého. Každá role bude mít jedinečný vzorec složení ego-alter, které se jako dynamická sociální struktura neustále v čase mění a vyvíjí. Jak

jsou identifikovány ego-části a alter-části ve skutečném politickém diskurzu? Politická debata ovládaná egem je seberefrenční. Političtí aktéři konstruují národní role odkazující na samoorganizující se kvality společnosti, zpravidla materiální (Beneš – Harnisch 2015: 151 – 152).

Jak poznamenává Alexander Wendt v *Social Theory of International Relations*, ne všichni jsou si rovni, moc a závislost hraje důležitou roli. George Herbert Mead zavedl koncept „*significant and generalized other*“ do symbolického interakcionistického rámce teorie rolí. „*significant other*“ je zde popisován jako konkrétní aktér, který má vliv na jiného aktéra prostřednictvím jejich hmotných nebo nehmotných zdrojů. „*Significant other*“ lze v politickém prostředí snadno identifikovat, je to stát nebo aktér, který je v domácím politickém diskurzu nejčastěji zastoupen. Politici neustále porovnávají a spojují svůj národ se „*significant other*“. Mezi takové státy patří například bývalé koloniální mocnosti či okupační velmoci. Učení rolí lze konstruovat jako variaci číselných zkušeností s přijímáním rolí. Jeden „*significant other*“ se vztahuje k jednomu socializačnímu agentu, kterým je často bývalá koloniální mocnost nebo vlivný soused. V této situaci politická elita konstruuje národní roli proti národní identitě druhému „*significant other*“. Tento model „*significant other*“ představuje vzor, který lze napodobovat. Národní role lze konstituovat se vztahy s dalšími významnými aktéry v mezinárodním prostředí. Existuje také forma „*organized other*“, což je sociálně funkční skupina jednotlivců, kteří mají speciální účel a cíle zaměření. „*Organized other*“ je obvykle aliance mocností nebo mezinárodní organizace (Beneš – Harnisch 2015: 152 – 153).

Na rozdíl od „*significant*“ a „*organized*“ patří „*generalized other*“ do abstraktní sociální kategorie jako člověk. Vztahuje se k určité skupině a přebírá společnou identitu členů této skupiny. Model „*generalized other*“ se zhmotňuje v politickém diskurzu prostřednictvím odkazů na abstraktní entity jako je lidstvo nebo Evropa.

Podle Meadovy logiky závisí na schopnosti aktéra přijímat role. Sociální organizování závisí na třech faktorech: 1. do jaké míry mohou aktéři zastávat roli „*generalized other*“, 2. míra konzistence mezi mnoha „*generalized other*“, 3. stupeň integrace mezi typy a vrstvami „*generalized other*“ aktérů. Mead dále upřesňuje, že schopnost aktéra přijímat role odpovídá určitému socializačnímu vzorci, tj. typ interakce mezi držitelem role a „*significant other*“, „*generalized other*“ nebo „*organized other*“. Proto například tak složitá struktura jakou je EU vyžaduje, aby členské státy uplatňovaly stálý vzorec chování a přebírání rolí. Tento vzorec chování musí směřovat k „*generalized other*“ aktéru, jako je člověk a lidstvo. V tomto kontextu mohou být role definovány jako sociální pozice, které se liší ego-alter očekáváním stejně tak jako počtem a typem „*other*“ (jiných, ostatních) (Beneš – Harnisch 2015: 153 – 154).

Obě sady rolí jsou tvořeny různými sadami historických a současných jiných aktérů. Role může být konstruována prostřednictvím jednoho historického „*significant other*“ nebo historického „*generalized other*“. Relativní význam historických a současných jiných aktérů může být empiricky analyzován pohledem na význačnost historických odkazů v politické debatě. Obvykle se politici mohou odvolávat na historické činy a zkušenosti svých národů nebo jiných. Na jedné straně lze tvrdit, že historické odkazy jsou široce používány v jakémkoli politickém diskurzu, přesto se relativní význam historických vs. současných jiných může lišit a taková variace může ovlivnit schopnost přijímat role a socializační vzorce konkrétního státu. Pokud je například ego-část národní role založena na historickém chápání národa jako oběti velmocenské politiky, vnější očekávání převzetí velmocenské role může představovat konflikt uvnitř role. Pokud role omezuje společenskou identifikaci nebo akci s konkrétním „*significant other*“, vysílá to signály o tom, jaké bude pravděpodobné chování tohoto nositele role v budoucnu a ovlivní to, zda a do jaké míry jsou externí aktéři ochotni spolupracovat (Beneš – Harnisch 2015: 154 – 155).

Stát v mezinárodním systému může mít vnitřní a vnější očekávání. Vnější očekáváním rozumíme předpisy role, normy a hodnoty. Vnitřním očekáváním je koncepce národní role, tedy vnitrostátně sdílené představy. Koncept národní role byl již stručně představen v úvodu této práce a je považován za nejdůležitější teoretický předmět v rámci teorie rolí. Poprvé byl koncept národní role představen v roce 1970 průkopníkem použití teorie rolí v rámci mezinárodních vztahů Kalevi Holstim. Kalevi Holsti definuje koncepci národní role jako způsob, jak „*politici na obecné úrovni definují rozhodnutí a jednání vhodné pro jejich stát v mezinárodním systému nebo v podřazeném regionálním systému*“ (Holsti 1970: 245 – 246). Je to jejich „obraz“ vhodného zacílení a funkce jejich státu ve vztahu uvnitř vnějšího prostředí.

Z Holstiho definice konceptu národní role vychází řada dalších autorů. Například Ulrich Krotz definoval koncept národní role jako „*vnitrostátně sdílená stanoviska a povědomí o tom, jaká je správná role a účel toho kterého státu jakožto kolektivu v mezinárodní aréně*“ (Krotz 2002: 6). Avšak Holstiho definice pojednává o tom, jakou roli hraje stát v mezinárodním prostředí nebo v podřazeném regionálním systému, pojmem „regionální systém“ je v této práci myšlena Evropská unie. Koncepce národní role je vlastní vyobrazení role státu v daném mezinárodním prostředí či systému. Samotná role se mění v čase, ale zůstává stabilní, což zajišťuje funkci téhož konceptu (Holsti 1970: 254). Podobu národní role ovlivňuje identita daného státu, proto je důležité předem identifikovat samotnou národní identitu státu v mezinárodním systému. Obraz národní role je vnitrostátně sdílenou konstrukcí a jedná se o produkt národního socializačního procesu (Beneš 2010: 75; Hudson-Vore 1995: 219).

Národní roli lze odvodit od výroků a projevů předních politických představitelů daného státu, v tomto případě České republiky, které se orientují na jeho zahraniční politiku. Holsti ve svém článku zkoumá a analyzuje výroky jednotlivých předních politických aktérů a vytváří tak 17 typů rolí, do kterých se daný stát může skrze tyto výroky vyprofilovat a vytvářet svůj zahraničněpolitický program. Následujícími rolemi podle Holstiho jsou: 1. Bašta revoluce – osvoboditel (*Bastion of revolution – liberator*), 2. Regionální lídr (*Regional leader*), 3. Regionální ochránce (*Regional protector*), 4. Aktivní nezávislý (*Active Independent*), 5. Podporovatel svobody (*Liberation supporter*), 6. Antiimperialistický agent (*Anti-imperialist agent*), 7. Ochránce víry (*Defender of the faith*), 8. Mediátor – integrátor (*Mediator – integrator*), 9. Spolupracovník regionálního subsystému (*Regional subsystem cooperator*), 10. Developer (*Developer*), 11. Most (*Bridge*), 12. Věrný spojenec (*Faithful ally*), 13. Nezávislý (*Independent*), 14. Příklad (*Example*), 15. Orientující se na vnitřní rozvoj (*Internal development*), 16. Izolovaný (*Isolate*) a 17. Chráněncem (*Protectee*). Jednotlivé role Holsti ve svém článku dále popisuje a přirovnává je i ke konkrétním příkladům aplikovaným na jednotlivé státy v mezinárodním systému v konkrétním zkoumaném období (Holsti 1970: 256 – 273).

Dalším z konceptů, které využívá teorie rolí je koncept předpisu role. Tento pojem stojí v protikladu s výše popisovaným konceptem národní role a patří mezi tzv. vnější očekávání. Stejně tak, jak tomu bylo v předchozím odstavci, byl koncept předpisu role poprvé představen a definován Holstim, a to v tom samém článku z roku 1970. Holsti tenkrát charakterizoval předpisy role jako „*normy a očekávání, které kultury společnosti, instituce či skupiny přisuzují jednotlivým pozicím*“ (Holsti 1970: 239).

Tento koncept však nebyl tolik používán a pozornosti se mu dostalo skrze Holstiho následovníky ve studiu mezinárodních vztahů až v druhé polovině 80. let. Nedochovalo tak k dalšímu rozvoji konceptu, ani rozvoji samotné definice. Například Cameron Thies tento pojem sice rozvíjel, nepoužíval však označení „předpis role“, ale „očekávaná role“ neboli „*role expectations*“ (Thies 2009a: 9). Thies definoval očekávanou roli jako „*normy, přesvědčení a preference, které jsou přisuzovány jedinci v kontextu sociálního vztahu s aktéry, jež zastávají jiné pozice a role*“ (Thies 2009b: 9). Podoba role je závislá na ostatních a je tvořena kontrasty a protiklady. Jedinec, v tomto případě stát, který si očekávanou roli přivlastňuje, musí brát v potaz i ty aktéry, kteří zastávají protikladné role. Například stát, který je pro evropskou integraci, si může svou roli určit v případě, kdy existuje druhý aktér, stát, který je euroskeptický a navzájem státy stojí ve vzájemném protikladu (Thies 2009c: 9).

Očekávání můžeme tedy rozdělit na vnitřní a vnější. Vnitřním očekáváním rozumíme politickou

kulturu a za vnější očekávání můžeme považovat ostatní aktéry. V tomto případě je tedy vnějším očekáváním České republiky Evropská unie. Vnitřní a vnější očekávání tvoří rámec chování.

Dalším zmíněným konceptem byla koncepce národní role, tedy normativní interpretace daného aktéra k sobě samému či vůči okolí. Podle Lisbeth Aggestamové však koncepce národní role nemusí být důvodem změny chování, ale především poukazuje na to, jaké strategie a možnosti aktér má (Aggestam 2006: 20). Dalším pojmem je provádění role „*role performance*“. Provádění role znamená přímo chování aktéra, tedy to, jak je koncepce role prováděna v praxi. Posledním, avšak méně často používaným pojmem, je změna role. Změna role je sice možná, ale v tomto případě záleží především na specifické situaci. Stabilita je důležitým prvkem pro danou roli. Pokud by koncepce role nebyla udržitelná, přední političtí aktéři by nebyli schopni zvolenou roli naplnit (Hlaváčková 2017: 29).

1.2 Zahraniční politika

Dalším tématem, kterým se budu zabývat v teoretické části a které pomůže pochopit chování v zahraniční politice, jsou způsoby jednání v zahraniční politice. Způsob jednání v zahraniční politice může být proaktivní, tedy „nejednání“, nebo reaktivní. Rozlišujeme také ofenzivní, neutrální a spolupracující zahraniční politiku podle způsobu postoje, který stát zaujímá vůči mezinárodnímu prostředí. Proaktivním jednáním z ofenzivního pohledu může být například vnucování vlastní politiky. Z pohledu neutrálního to je například mediace a z pohledu spolupracujícího jednání to může být vytváření společné politiky. Za nejednání se považuje z ofenzivního pohledu například ignorace. Neutrální přístup je chápán jako projev nezájmu. Spolupracujícímu přístupu se také říká „černý pasažér“, což lze chápat jako způsob politiky, kdy se jeden stát „veze“ ve stínu politiky státu druhého. Reaktivní jednání ofenzivního způsobu politiky lze chápat jako aktivní odpor proti vnější politice. Neutrální činností v reaktivním jednání je například adaptace na vnější politiku a za způsob spolupracující politiky je považováno úplné přijetí vnější politiky (Kořan 2016: 11 – 12).

Proaktivní zahraniční politikou lze iniciovat vlastní představy, jak by podle státu měla zahraniční politika vypadat. Vlastní představy o zahraniční politice vycházejí spíše z domácích a vnitrostátních zdrojů, než z vnějšího očekávání a vnějších podnětů. Ne vždy je však proaktivní politika přínosná, neboť proaktivní politikou lze podcenit a přehlédnout vnější limity a příležitosti. Proaktivní politikou lze přehlédnout i vnější očekávání a proaktivní politika tak může být nepochopena a stát jako aktér se může snadno dostat do konfliktu s vnějším očekáváním a rolí, kterou si zvolil hrát v prostředí mezinárodního společenství (Kořan 2016: 12).

Naopak reaktivní politika definuje své cíle a strategie v reakci na již zjištěnou politickou strategii jiného státu/aktéra. Samotným spouštěčem pro definování zahraniční politiky jsou vnější podněty,

tedy nejedná se pouze o pozadí, na kterém je zahraniční politika daného státu formulována. Každá zahraničněpolitická strategie, tedy aktivní, pasivní i reaktivní, reaguje na skutečnost vnějších podnětů, jako jsou zájmy, strategie a priority jiných aktérů. Typické pro reaktivní politiku je, že se vztahuje na určitou zahraničněpolitickou strategii vnějšího aktéra. Politické elity často zohledňují strategii ostatních států a buďto se k ní negativně vymezují a nebo ji naopak přejímají. Toto je typické pro reaktivní politiku, kterou často přejímají malé státy. Státy buďto strategii jiných států úplně přijmou, nepřijmou nebo jsou vůči této strategii neutrální (Kořan 2016: 12 – 13).

Dále v zahraniční politice rozlišujeme ofenzivní, neutrální a spolupracující zahraniční politiku. Jak už název napovídá, ofenzivní politika znamená určité vymezení se či konfrontace vůči vnějšímu prostředí. To v praxi znamená, že stát se snaží si zachovat svou vlastní politiku nebo se snaží o její vnucení vnějšímu prostředí (Kořan 2016: 13).

Neutrální politika stojí mezi ofenzivní a spolupracující politikou. Je důležité si neutralitu neplést s pasivitou. Neutrální politika může mít aktivní formu, stát se jednoduše aktivně podílí na vytváření dané politiky například skrze mediaci. Pasivní forma neutrální politiky znamená, že stát se nepodílí na vytváření určité politiky a nezaujímá pozici k dané politice, jelikož o ni nemá zájem. Neutralita má i svou reaktivní podobu, a to v situaci, kdy stát reaguje na vnější politiky částečným přijetím jejich strategie (Kořan: 2016: 13 – 14).

Spolupracující politiku lze představit opět ve třech různých podobách, a to v aktivní, pasivní a reaktivní. Aktivní spolupracující politika znamená, že stát vystupuje jako hlavní aktér a aktivně sám navrhuje možnost společné politiky. Hlavním popudem pro aktivní spolupráci jsou vnitrostátní podněty. Stát však svoje představy neprosazuje ofenzivně, ale snaží se vybudovat koalici a získat tak širší podporu pro své návrhy. Pasivní spolupracující politika je politika, kdy stát je pasivní a neaktivní, nereaguje na vnější podněty a nevyvíjí žádné aktivity. Tato politika je také nazývána politikou černého pasažéra. Černý pasažér sice nevyvíjí žádné vlastní aktivity, ale uvědomuje si přínosy společné politiky a je kooperativní. Reaktivní spolupracující politika znamená, že aktér úplně přijme vnější politiku jiného aktéra (Kořan 2016: 14).

2 Teorie rolí a česká zahraniční politika v letech 2015 – 2020

2.1 Zahraničněpolitické projevy Miloše Zemana v letech 2015 – 2020

V úvodu práce jsem zmínil, že v praktické části práce budu zkoumat tři zahraničněpolitické aktéry ČR z důvodu jejich významnosti a toho, jak jejich přednesy a postoje reprezentují Českou republiku v mezinárodním systému. Podle jejich výroků určím roli České republiky či sadu rolí, kterou ČR zastávala v letech 2015 – 2020. V práci se tedy budu zabývat zahraničněpolitickými projevy prezidenta ČR, premiéra ČR a ministra zahraničních věcí ČR v nastaveném období 2015 – 2020. Témata projevů se budou především týkat uprchlické krize, která byla předním politickým tématem evropských států. Nejprve se zaměřím na koncepci role a pojetí identity ve zkoumaných dokumentech, tedy v oficiálních vyjádřeních a proslovech jednotlivých politických činitelů. Hlavními charakteristikami tvorby koncepce role budou prohlášení o identitě, hodnotách, rolí a vztahu k EU a k uprchlické krizi obecně. Určení identity je důležitou součástí procesu tvorby role. Určuje se na základě historie, kulturních kořenů a hodnot. Identita se pojí samozřejmě také s jazykem a kulturou, což vytváří spojení s vlastním národem.

V roce 2015 se Evropa poprvé na vlastní kůži setkala s důsledky válečných konfliktů na Blízkém východě. Dlouhodobě trvající konflikty v autoritářsky vedených zemích Blízkého východu se vyhroutily v polovině roku 2014 a daly vzniknout tzv. Islámskému státu, který se zformoval v Iráku a Levantě. Následovalo vyhlášení světového kalifátu a další konflikty v Iráku, Sýrii a Libyi daly do pohybu miliony uprchlíků, kteří směřovali do sousedních zemí. Z těchto sousedních zemí pokračovali dále migračními trasami do Evropy. Vznik uprchlické krize zásadně diktoval směr veškerých politických debat a politik samotných ve všech evropských státech.

Prezident, premiér i ministr zahraničních věcí jsou veřejné osoby, které se nějakým způsobem prezentují ve veřejné politické sféře, a to jakým způsobem se prezentují a jaké názory zastávají, se odráží na celkovém obrazu ČR v zahraničním měřítku (Kořan 2016: 10 – 13). Náplní praktické části je tyto aktéry a jejich projevy zkoumat a porovnávat, jak se za jednotlivé roky měnily, v čem se shodovaly a naopak v čem se rozcházely a podle toho určit roli ČR v evropském kontextu. Tato analýza je důležitá z pohledu toho, jak se ČR a její přední političtí aktéři prezentují a jak nás vidí svět (Kořan 2016: 13– 15).

Prvním zkoumaným zahraničněpolitickým aktérem je prezident ČR Miloš Zeman. Prezident disponuje určitými zahraničněpolitickými pravomocemi, má reprezentativní funkci a zastupuje tak

svou zemi v zahraničí. Zahraniční politiku jako takovou přímo netvoří, ale jeho kroky a výroky politický diskurz vytvářejí a mají velký dopad jak na vládu, tak na celou společnost. Prezident se přímo podílí na tvorbě role státu, vytváří vnitřní očekávání a zároveň interpretuje vnější očekávání, která dopadají na stát. Sám má roli tvůrce identity a dokáže ji i sám změnit. Skrze jeho chování reprezentuje přijaté normy zahraničněpolitického chování. Prezident je osobou, která se podílí i na provádění role, protože dokáže částečně realizovat zahraniční politiku tím, že se účastní setkání s ostatními předními politickými aktéry jiných států. Prostřednictvím těchto setkání může dávat najevo, jaké jsou zájmy jeho země nebo dávat najevo svůj vlastní postoj k dané věci. Samotný názor prezidenta by však neměl měnit a řídit zahraniční politiku státu, jelikož, jak již bylo výše zmíněno, by jeho funkce měla být pouze reprezentativní (Hlaváčková 2017: 31).

Miloš Zeman byl zvolen prezidentem historicky poprvé v přímé volbě v roce 2013, druhé funkční období započal v roce 2018 a tento druhý prezidentský mandát mu skončí 8. března 2023. V letech 2015 – 2020 byl předním kritikem unijní migrační politiky a zastával protiunijní postoje, které se týkaly především byrokratických nařízení. Podle internetového článku z roku 2021 Zeman kritizoval EU kvůli kvótám pro počet přijímaných uprchlíků a stavěl se na stranu odpůrců migrace, dokonce i prohlásil, že za migrační vlnu může egyptské Muslimské bratrstvo a jedná se o organizovanou invazi (Aktuálně.cz 2021). Zemanovo prohlášení a kritický postoj vůči migrační krizi se začal dostávat do popředí i předních evropských a světových médií. Zemanovo vyjádření o migrační krizi jako organizované invazi bylo například hlavním článkem britského deníku *The Guardian* v roce 2015 (The Guardian 2015). Prezidentské projevy a především jeho vlastní kritický pohled na uprchlickou krizi však reprezentují ČR v zahraničí jako celek. Navzdory svému kritickému postoji vůči Evropské unii se prezident cítí jako eurofederalista, sám je pro evropskou integraci, avšak ne pro evropský unitární stát. Evropskou unii v roce 2016 dle článku ze serveru *E15* kritizoval především z důvodu množství podle něj nesmyslných směrnic, které zasahují do kompetence suverénních států. K uprchlické krizi Zeman řekl: „*Ochrana vnějších hranic včetně vytvoření pohraniční stráže Evropské unie je její základní povinností. Uprchlická vlna, zejména vlna islámských uprchlíků s neslučitelnou kulturou s evropskou kulturou, by měla být zastavena.*“ (E15 2016).

Jak jsem zmiňoval výše, charakteristikami pojetí tvorby koncepce role jsou prohlášení o hodnotách, identitě a kultuře obecně. Jelikož prezident Miloš Zeman poskytoval i mnoho rozhovorů novinářům, ve kterých se zabýval tématem EU a imigrační krize, budu sbírat data i z těchto novinových článků, které jsem našel na internetu. To platí i pro zkoumání výroků premiéra a ministra zahraničních věcí. Ve článku z oficiálních stránek prezidenta republiky Miloš Zeman zmínil, že hlavními prioritami a národním zájmem ČR v EU jsou bezpečnost, ekonomický růst a sociální stabilita, dále klade důraz na evropskou kulturu a silně se vyhrazuje proti kulturám odlišným. (Miloš Zeman 2014).

Podle článku z roku 2015 se tehdejší ústavní činitelé shodli na tom, že situace ve Středozezemním moři představuje pro EU řadu sociálněekonomických a bezpečnostních výzev, které se je nezbytné řešit. Podle ústavních činitelů, mezi které patří i prezident republiky, je potřeba, aby se EU do budoucna angažovala v zemích, odkud uprchlíci utíkají. V tomto ohledu ČR stála na straně legální migrace a chtěla zlepšovat podmínky pro maximální využití jejího přínosu pro ČR a Evropu v následujících letech (Miloš Zeman 2015). Na oficiálních stránkách Pražského hradu se prezident vyjadřoval o uprchlících jako o džihádístech, kritizoval mladé uprchlíky, většinou muže, kteří nezůstali ve své rodné zemi a nebojovali za ni. Tyto uprchlíky prezident spojoval s teroristickou organizací Islámský stát. Prezident také podporoval návrh na rozmístění vojenských jednotek okolo vnějších hranic států EU a neprodlené vítězství nad teroristickými organizacemi jako hlavní cíl EU. V oficiálních zdrojích prezident velmi často zmiňoval české hodnoty a českou kulturu a distancoval se od kultury uprchlíků. Z jeho vyjádření jasně vyplynulo, že je proti přijímání uprchlíků právě z důvodu odlišných kultur. Pozitivně o legálních uprchlících hovoří pouze v kontextu s novou pracovní silou. Prezident kritizuje EU kvůli nedostatečné ochraně vnějších evropských hranic a také kvůli návrhu jednotných sociálních dávek.

Dále prezident republiky v roce 2016 kritizoval EU pro ztrátu Velké Británie jakožto člena EU, kde o této ztrátě mluvil jako o obrovské chybě. Stavěl se na stranu kritika předních evropských činitelů a představitelů a podle jeho názoru tyto představitelé mohli za odchod Británie z Evropské unie. Jelikož je ČR sama členem EU, podílela se podle Zemana na této „chybě“ také. Negativní postoj zastával prezident vůči vydávání evropských směrnic, které se podle něho často týkají nedůležitých témat. Naopak pozitivní názor měl na vybudování jednotné zahraniční a obranné politiky. Dále prezident zmiňoval zahraniční obchod a rozšiřování zahraničních investic a chtěl nadále, aby ČR byla zemí přátelskou, respektující a prosperující (Pražský hrad 2016). Po znovuzvolení prezidentem ČR Miloš Zeman ve svém vánočním poselství kladl důraz na obranu národních zájmů ČR a její suverenity právě ve vztahu k migraci. K tématu EU se prezident vyjádřil pozitivně v souvislosti s činností Visegradské skupiny, díky které se přestalo diskutovat o myšlence migračních kvót. Sám Miloš Zeman byl zastáncem názoru, že jedním z národních zájmů a projevem suverenity ČR je, že si sama země rozhodně, koho chce přijmout na své území (Miloš Zeman 2018).

Protiimigrační přístup měl Zeman i v roce 2019, kdy například při schůzce s maďarským prezidentem přirovnal migrační krizi a migrační vlnu posledních let k „invazi“ Osmanské říše do jihovýchodní a střední Evropy. Stejně tak jako v letech minulých si stál za názorem, že je třeba posílit ochranu vnějších hranic EU. Dále také kritizoval fungování EU, kdy prohlásil, že je třeba EU reformovat. Podle Zemanových slov by si „Evropská komise neměla hrát na evropskou vládu“ a o užití zdrojů z

rozpočtu EU by podle něho měly státy rozhodovat samy (iRozhlas 2019). Podobné názory prezident zastával i v roce 2020, kdy se vedla diskuze kvůli zvýšení migračních tlaků na hranici EU s Tureckem. V tomto kontextu prezident znovu zdůraznil potřebu zvýšení ochrany vnějších hranic proti nelegální imigraci do EU. ČR spolupracovala na řešení této krize skrze poskytování dodatečných prostředků. Nadále ČR z pohledu prezidenta Zemana posilovala spolupráci se zeměmi Blízkého východu, konkrétně s Izraelem. Nicméně i přesto byl prezident kritický k situaci na Blízkém východě a zastával názoru, že region Blízkého východu nadále zůstává zónou velké nestability a hlavním zdrojem teroristických hrozeb, které mají negativní dopad na bezpečnost EU a ČR obecně. V tomto ohledu kritizoval především postavení Íránu a vyzval k urychlené deeskalaci konfliktu v Sýrii. ČR zastávala pozici silného ochránce evropských a českých hodnot a z oficiálních prohlášení prezidenta republiky byla plně připravena tyto hodnoty bránit a nadále se angažovat v boji proti terorismu, který bezpečnost národních a evropských zájmů ohrožuje (Miloš Zeman 2020).

Ze zkoumaných dokumentů z oficiálních zdrojů prezidenta a internetových článků z let 2015 – 2020 vyplývá, že dle Miloše Zemana má ČR své pevné místo v jádru Evropské unie. Podle jeho názoru se sami obyvatelé ČR cítí být Evropany a sdílí v Evropské unii své hodnoty a priority. Kritický však Miloš Zeman zůstal vůči evropským usnesením a směrnicím, které mu přijdou zbytečné. Je proti přijímání nelegálních uprchlíků a je kritikem evropské migrační politiky, nicméně se zároveň prezentuje jako eurofederalista a je pro setrvání ČR v EU a v NATO.

2.2 Zahraničněpolitické projevy ministra zahraničních věcí v letech 2015 – 2020

Dalším sledovaným subjektem je ministr zahraničních věcí, který má jednu z nejdůležitějších rolí při tvorbě zahraniční politiky státu. Ministr zahraničních věcí se účastní rozhovorů a konferencí s představiteli cizích zemí a mezinárodními organizacemi. Je to tedy hlavní aktér a představitel zahraniční politiky (Hlaváčková 2017: 32).

V letech 2014 – 2017 byl ministrem zahraničních věcí ČR Lubomír Zaorálek a proto se budu zabývat jeho výroky v těchto letech o uprchlické krizi a Evropské unii.

Ministr zahraničních věcí Lubomír Zaorálek zastupoval ČR na zasedání Rady Evropské unie pro obecné záležitosti v Bruselu v roce 2015. Hlavními tématy zasedání bylo především téma migrace a její zahraničněpolitická dimenze. Ministr zahraničních věcí zastával názor, že se nejprve musí přijít na příčinu migrační krize a nestačí pouze diskutovat o následcích. Dále stejně jako prezident ČR zdůraznil, že je potřeba důsledně chránit vnější hranice EU. Diskuze ministra zahraničí v Bruselu byla také o registraci uprchlíků v zemi vstupu do EU a zřízení záchytných center v nejvíce

postižených zemích. Šéf české diplomacie nezapomněl zmínit ochranu českých a evropských hodnot a národních zájmů, kdy prohlásil, že ČR je připravena se na řešení problému migrace podílet, ale čistě dobrovolně a své rozhodnutí by měla učinit samostatně. Stejně tak jako prezident republiky, tak ministr zahraničních věcí diskutoval o otázkách rozvojové pomoci a celkové politiky EU vůči zemím severní Afriky (MZV 2015). V roce 2016 Lubomír Zaorálek prezentoval své názory na to, že je potřeba se soustředit na pomoc postiženým státům a prohlásil, že je třeba se soustředit na stabilizaci těchto zemí. Dále podle článku z internetového portálu iRozhlas prohlásil, že by ČR mohla pomoci s humanitárním programem v Sýrii nebo v boji s extremismem v Iráku. Zaorálek mluvil i o bezpečnosti země, kdy poukazyval na to, že velké počty migrantů mohou zcela zásadně ovlivnit bezpečnost dané země, což může vést k tomu, že Evropa, která se snaží šířit principy demokracie a svobody tyto principy nedokáže z tohoto důvodu ochránit. Sám Zaorálek řekl: „*Korupce a špatné vládnutí v těch zemích a konflikty, které v nich jsou, jsou hlavní zdroj, proč je dnes ta vlna tak rozsáhlá.*“ (iRozhlas 2016).

V roce 2017 se šéf české diplomacie ve svém pravidelném zasedání v Bruselu věnoval také situaci v Libyi. Podle oficiálních stránek MZV se zde probíralo, jak zabránit tomu, aby se právě z libyjských břehů zamezilo přílivu migrantů skrze Středomoří do Itálie. Shoda také panovala mezi ministrem zahraničí a EU v tom, že je potřeba stabilizovat situaci v této zemi a nadále podporovat výcvik libyjské pobřežní stráže a mít dohled nad dodržováním zbrojního embarga OSN vůči Libyi v mezinárodních vodách. V této zprávě ze stránek MZV ministr zahraničí souhlasil s EU a podporoval veškeré její kroky na stabilizaci migrační krize, v tomto případě v oblasti libyjských břehů.

V tomto ohledu jsou vidět rozdíly mezi projevy a přístupy prezidenta republiky a ministra zahraničních věcí, kdy prezident většinou kritizoval postup EU. Naopak ministr zahraničí se snažil spolupracovat s politikou EU vůči uprchlické krizi a v roce 2017 v témže článku například zmínil, že ČR je připravena navýšit svou finanční pomoc k řešení krize a pomoci například Itálii v situaci, ve které byla v roce 2017, kdy byla přetížena návalem uprchlíků v oblasti Středozemního moře. Zaorálek uvedl, že společným cílem EU je tuto uprchlickou krizi vyřešit a zastavit ilegální migraci, je potřeba spolupracovat s postiženými zeměmi a v dlouhodobém horizontu především řešit příčiny migrace (MZV 2017).

Ministrů zahraničních věcí ve zkoumaném období působilo více. Dalším ministrem byl Martin Stropnický, který byl ve funkci od roku 2017 do roku 2018. Podle internetového článku z roku 2018 z portálu *Denik.cz* se Stropnický vyjadřoval při setkání s maďarským ministrem zahraničí Péterem Szijjártrem tak, že Visegradská skupina by měla předkládat vlastní řešení problému migrace do EU: „*A to nejen tím, že budeme říkat, co všechno odmítáme, ale především tím, že budeme předkládat*

vlastní konsenzuální návrhy, jak problémy, kterých v unii není málo, řešit.“ (Deník.cz 2018a). Se svým protějškem se podle článku shodli na tom, že by neměli pouze mluvit o tom, co odmítají, ale přijít s vlastními návrhy řešení situace. Ministr Stropnický zastával stejnou pozici jako jeho předchůdce při přerozdělování uprchlíků podle evropských stanovených kvót a tento přístup také odmítal (Deník.cz 2018b). Podle tehdejšího ministra zahraničních věcí je podstatné, aby přistěhovalectví mělo jasné podmínky. Uvedl tak v článku z webu *Euroskop.cz*, kde se přikláněl k australskému modelu migrace – Austrálie si kontroluje vlastní území a rozhoduje o přijímání uprchlíků sama (Euroskop 2018a). Tento model však dle mého názoru nemůže fungovat na příkladu ČR, protože Austrálie je ostrovní stát a tudíž nad svým územím drží kontrolu sama, zatímco v případě Evropy jsou státy, přes které se migrační vlna pohybuje, propojené jak v infrastruktuře, tak ekonomicky nebo v rámci Evropy Evropskou unií.

Po Martinu Stropnickém přešel dočasně do funkce ministra zahraničních věcí Jan Hamáček. Ten byl ve funkci od 27. června 2018 – 15. října 2018. Za toto krátké období Hamáček zastával podobné názory jako jeho předchůdci. Často se stavěl kriticky k přerozdělovacím kvótám a hájil evropské a české hodnoty. Migraci považoval za hrozbu a podle něj si Evropa musí více chránit své hranice. Dále se Hamáček v článku z *Deník.cz* vyjádřil, že je důležité, aby se ČR dále angažovala v rozvojové pomoci, která povede ke zlepšení situace v rozvojových státech. Za příčiny migrace Hamáček považoval populační explozi a nedostatek vody způsobený klimatickými změnami (Deník.cz 2018c). Ze zdroje *Euroskop.cz* vyplývá, že Jan Hamáček pokládal za příčiny migrace ozbrojené konflikty a špatné ekonomické podmínky v zemích, které obklopují Evropu. Dále Hamáček hovořil o tom, že aby Evropa dokázala čelit těmto globálním hrozbám, musí zvýšit svou vojenskou i politickou akceschopnost, proto ČR nadále podporuje posílení evropské obranné spolupráce. Hamáček zde také zdůraznil, že hlavním garantem Evropské bezpečnosti je NATO a ČR má s organizací silné vazby. Stejně jako premiér Andrej Babiš, byl i Hamáček pro aktivní zahraniční politiku a bylo podle něho důležité prosazovat národní zájmy. Uvedl, že ČR je sice malou zemí, ale i přesto může ovlivňovat dění v rámci EU, NATO nebo v jiných organizacích (Euroskop.cz 2018b).

Za krátké období 2017 – 2018, kdy se v ČR vystřídali dva ministři zahraničních věcí se témata a výroky o uprchlické krizi často podobaly. Názory ministrů byly podobné, ministr Hamáček i Stropnický zastávali oba prosazování národních zájmů a byli kritičtí k přerozdělovacím kvótám. Oba zastávali názor, že se musí předejít příčinám migrace skrze rozvojovou pomoc a migraci jako takovou brali jako evropskou hrozbu.

Dalším ministrem zahraničních věcí byl Tomáš Petříček, který tuto funkci zastával od října 2018 do dubna 2021. V tomto období se v rámci uprchlické krize řešil a doposud řeší globální pakt o migraci

OSN, který byl schválen v prosinci roku 2018 v Marrákeši. Ještě v roce 2018, kdy ministrem vnitra byl Jan Hamáček, se ČR přikláněla k podepsání paktu, sám Hamáček hovořil o tom, že se jedná o dokumenty, které neznamují nové povinnosti ani nové závazky. Cílem paktu je podpora bezpečné a řízené legální migrace. Jde o snížení počtu případů pašování lidí a obchodování s nimi (MZV 2018a). ČR se ale nakonec přidala k dalším státům, které globální pakt o migraci OSN nepodepsaly. Za důvody nepodepsání paktu označil tehdejší ministr zahraničí Petříček nejednoznačné odsouzení nelegální migrace a úplné vynechání nástrojů pro nucené návraty, kdy jsou nelegální migranti nuceni se vrátit do země, ze které uprchli. Dále se vyjadřoval, že jednotlivé členské státy nejsou schopny problému efektivně čelit a také stejně jako jeho předchůdci opakoval, že je potřeba posílit vnější hranice EU a aktivně pracovat v zemích, odkud prchající lidé odcházejí. Česká vláda se v roce 2018 připojila ke globálnímu paktu OSN o uprchlících, čímž podle Petříčka ČR potvrdila své závazky vůči mezinárodnímu právu o uprchlících. ČR hlasovala pro rezoluci vysokého komisaře OSN, která odkazuje na celosvětový kompakt o uprchlících. Petříček v rozhovoru portálu *Právo.cz*, který se nachází na stránkách MZV uvedl, že pro ČR podepsáním paktu nevyplývají žádné hrozby či rizika. V rozhovoru také vysvětlil, že mezinárodní právo rozlišuje mezi uprchlíky a migranty. Sám je proti přijímání ilegálních migrantů, avšak hájil práva uprchlíků, kteří prchají ze své země z důvodu válečného konfliktu. Na rozdíl od globálního paktu o migraci, se tak podle Petříčkových slov jednalo o akční plán, který vyzývá mezinárodní společenství, aby dobrovolně pomáhalo s řešením uprchlické krize tak, jak země uznají za vhodné. ČR to v minulosti dělala například humanitární či materiální pomocí. Migrační pakt na druhé straně neobsahoval nástroje migrační politiky, například již zmíněné nucené návraty. Petříček také avizoval, že se vláda sice snaží bránit nelegální migraci, ale zároveň se stále hlásí k tradičním závazkům ČR, tedy pomoci lidem, kteří prchají před válkou (MZV 2018b).

Petříček dle rozhovoru pro portál *Právo.cz*, který byl zveřejněn i na stránkách MZV, poukazuje na to, že je potřeba být aktivnější v zemích Afriky. Mluvil zde o investičním plánu pro Afriku, který už není pouze o rozvojové pomoci, ale o vytváření udržitelného ekonomického rozvoje, vzdělání a nových pracovních míst. Zdůrazňoval, že je potřeba, aby se motivovali evropští investoři a začali působit v Africe dlouhodobě. Ze zkoumaných dokumentů a oficiálních prohlášení vyplývá, že Petříček zastával názor takový, že je potřeba hledat společnou výchozí cestu. Mluvil zde o tom, že všechny členské státy EU mají svou historii, jazyk, kulturu a hodnoty a důležité je hledat prostřednictvím vzájemné debaty řešení, která budou v zájmu všech občanů EU (MZV 2018c).

V roce 2019 se Petříček sešel se svým italským protějškem Enzo Moavero Milanesim. Na této schůzce se podle webu MZV jednalo o tom, že z hlediska čísel byla ilegální migrace v tomto roce nejnižší za předešlých 5 let. Petříček si pochvaloval spolupráci Itálie a ČR v rámci migrační krize, dále také pozitivně líčil spolupráci s EU a chválil přijatá opatření, která podle jeho slov fungují.

Zmínil, že s Itálií plánují společné projekty související s migrací, které budou například zaměřeny na dobrovolné návraty (MZV 2019). Podle novinového článku z roku 2019 ze serveru *Idnes.cz* Petříček řešil přijetí či nepřijetí 40 dětí z řeckých uprchlických táborů: „*Myslím, že toto dobrovolné gesto by neohrozilo jakkoli naši pozici ve vztahu ke kvótám, kde se obě vládní strany, jak ČSSD, tak ANO, jasně vyjadřujeme, že povinné kvóty odmítáme.*“ (iDnes 2019). Nadále klade důraz na řešení příčin migrace, čímž se jeho názory shodují s předešlými ministry zahraničí.

V roce 2020 vláda schválila návrh MZV, který se týkal podpory zdrojových a tranzitních zemí migrace v Africe na období 2020 – 2022. Tento návrh byl vytvořen s cílem odstranit základní příčiny nelegální migrace z Afriky do EU. K přijetí tohoto návrhu se Petříček vyjádřil podle webu MZV tak, že česká vláda každý rok přispěje 100 miliónů korun na ochranu vnějších hranic EU, tvorbu nových pracovních míst, podporu vzdělání dětí a na budování silnic a zdrojů pitné vody. ČR se více angažuje v Africkém regionu za posledních pár let, například v roce 2019 otevřela své velvyslanectví v Mali (MZV 2020a). Ministr zahraničí se na zasedání Rady EU pro zahraniční věci také vyjadřoval k situaci na řecko-turecké hranici. Turecko nedodrželo své závazky z roku 2016, kdy souhlasilo, že akceptuje urychlený návrat všech migrantů vstupujících do Řecka z Turecka a přijme zpět všechny nelegální migranty zadržené v tureckých vodách. V roce 2020 se u hranic EU s Tureckem objevilo několik tisícovek migrantů a Petříček se vyjádřil tak, že situace se týká EU jako celku. ČR dle Petříčka podporuje úsilí vlády Řecka bojovat s nelegální migrací posílením vnějších hranic EU na hranici s Tureckem. Znovu zde Petříček zopakoval, že je potřeba, aby evropské státy spolupracovaly, protože případná eskalace problému by vedla k destabilizaci regionu s mezinárodním dopadem. Ve věci Řecka Petříček prohlásil, že ČR pomůže Řecku materiální, humanitární i finanční pomocí (MZV 2020b).

Ze zkoumaných dokumentů a prohlášení ministra zahraničí Tomáše Petříčka dle mého názoru plyne, že během svého působení na této pozici zastával podobné názory jako jeho předchůdci. Odmítal rozdělovací kvóty a zastával české a evropské zájmy. Během působení Petříčka na pozici ministra zahraničí jsem zaznamenal více činů k řešení migrační krize, a jak již bylo zmíněno výše, ČR ochotněji poskytovala přímou rozvojovou pomoc. Migrační vlna za jeho období byla nejslabší, tudíž zde byl prostor pro přímou akci. Petříček dále hájil názor, že je nutné předcházet příčinám migrační krize, a proto podporoval investice do zemí Afriky, ze kterých přicházeli uprchlíci do EU, případně také do zemí, které při tomto přesunu sloužily jako tranzitní.

2.3 Zahraničněpolitické projevy premiéra ČR v letech 2015 – 2020

Třetím a posledním zahraničněpolitickým aktérem, kterým se budu ve své bakalářské práci zabývat, je premiér ČR v období 2015 – 2020. Premiér je dalším důležitým politickým představitelem, který zastupuje zemi v zahraničí. Premiér často řeší obecné záležitosti, vede vládu a představuje její směřování a rozhodnutí. Premiér disponuje legislativní pravomocí, je realizátorem norem a zastupuje prezidenta v té chvíli, kdy nemůže úřad vykonávat.

Prvním zkoumaným premiérem bude Bohuslav Sobotka, který byl ve funkci premiéra ČR od roku 2014 do roku 2017. Mým úkolem bude zkoumat jeho zahraničněpolitické projevy, které se týkají uprchlické krize a EU za toto nastavené období.

Bohuslav Sobotka vystoupil k tématu migrační krize v roce 2015 v Poslanecké sněmovně a prohlásil, že podle svých slov si nedokáže představit, že by jednotlivé země situaci mohly zvládnout samy na národní úrovni, a proto je třeba silná spolupráce členských zemí EU. Kritizoval to, že než krize vypukla, tak se Evropě nepodařilo vytvořit společně silnou zahraniční a obrannou politiku. Mluvil také o destabilizaci okolí Evropy, čímž myslel jih a východ od Evropy, který se podle jeho slov nepodařilo stabilizovat exportem hodnot liberální demokracie. Tyto země mají podle premiérových slov odlišnou kulturu, historii a náboženství. Premiér zde zmiňoval i bezpečnost Evropy, kdy o Evropě hovořil jako o ostrově stability, kde je vysoká životní úroveň, zajištěná zdravotní péče a základní sociální zabezpečení. Na rozdíl od zemí například Severní Afriky, Blízkého východu a dalších rozvojových zemí, kde tyto jistoty nemají. Premiér ve své řeči mluvil o hlavních příčinách migrační krize, kdy zmiňoval události z let 2010 – 2011. V té době začalo v mnoha zemích Blízkého východu Arabské jaro. Tímto pojmem je označováno období nepokojů a protestů v arabských státech, ve kterých lidé protestovali kvůli špatným životním podmínkám a proti autoritářským režimům. Premiér Sobotka mluvil o těchto událostech jako o příčinách migrační krize, kdy stále více lidí přechá právě do Evropy, kde tuto stabilitu hledají. Jako předseda vlády ČR Sobotka zdůrazňoval zájem na zachování principu dobrovolnosti při přijímání uprchlíků na mimořádné schůzi Evropské rady v Bruselu v roce 2015 (Vláda.cz 2015a).

Podle Evropské komise však přerozdělovací kvóty měly být pro členské země povinné. K tomuto se premiér vyjádřil tak, že ČR odmítá systém kvót pro přerozdělování migrantů a povinné zapojení členských zemí ke schématu, který navrhla Evropská komise. Dle premiéra by měly národní vlády členských zemí kontrolovat migrační toky samy a regulovat je dle ekonomické, sociální a bezpečnostní situace. Důsledky nelegální migrace Sobotka komentoval tak, že mohou mít dopad na státní mechanismus a sociální systém.

Dále Sobotka připomněl, že ČR pomáhá dlouhodobě v rozvojových zemích a nadále pomáhat bude. Předložil několik příkladů solidárních aktivit, mezi které patří například stipendijní program vlády z roku 2015 pro 20 syrských uprchlíků z Jordánska na českých vysokých školách. Zmínil stejně jako ministři zahraničních věcí, že je potřeba řešit příčiny uprchlické krize a ne jen důsledky. Premiér dle webu *Vláda.cz* hovořil také o ekonomické migraci, kde podporoval přijímání kvalifikovaných zahraničních pracovníků, kteří napomáhají rozvoji ekonomiky. Z hlediska národního zájmu je však podle Sobotky důležité to, aby tito pracovníci pocházeli ze zemí, které jsou kulturně a nábožensky blízké (Vláda.cz 2015b).

Při summitu EU s Tureckem se premiér Sobotka i s ostatními členy shodl na společném plánu EU a Turecka, který měl vést k omezení migračních toků směřujících do Evropy. Tuto dohodu však, jak již bylo v předchozích odstavcích, Turecko nedodrželo. Sobotka zde zastával názory, které jsou totožné s názory z roku 2015 a to tedy, že ČR nepřijme větší počet uprchlíků, než ke kterému se zavázala, ze stejných důvodů, které jsem zmiňoval výše. Vláda rozhodla v roce 2015, že přijme do roku 2017 1500 uprchlíků. Tento krok Sobotka komentoval tak, že celý proces bude mít vláda pod kontrolou především z bezpečnostního hlediska. Jednorázové přerozdělení uprchlíků vnímá jako nezbytnou pomoc v tehdejší krizi a nikoliv jako řešení celé migrační krize (Vláda.cz 2015c).

Dále Sobotka hovořil o tom, že je nadále potřeba posilovat ochranu vnějších hranic EU a zamezit tak narušení samotných základů EU. Evropští lídři, stejně jako premiér ČR, se shodli na tom, že je potřeba posílit i spolupráci se státy na Balkáně, jelikož ilegální migrační tok vede právě přes západobalkánskou trasu. Sobotka se zavázal nadále k pomoci Řecku, a to jak humanitárně, tak i při ochraně vnějších hranic EU (Vláda.cz 2016a). Dle serveru *Vláda.cz* Sobotka hovořil o vývoji migrační krize pozitivně, protože se díky přijatým opatřením snížil počet uprchlíků v Evropě. EU se podle něho zaměřuje na dlouhodobé priority ČR, mezi které patří ochrana vnějších hranic EU, zastavení nelegální migrace a spolupráce s rozvojovými zeměmi, které jsou tranzitní či přímo ohniskem útěků. Sobotka také pozitivně hodnotil EU v tom, že dokáže být akceschopná při ochraně svých občanů zřízením pohraniční stráže EU. Premiér také často informoval o tom, že ČR je ochotna nadále finančně pomáhat rozvojovým zemím a zabránit tak příčinám migrace, v tomto ohledu se tedy jeho názory a postoje neměnily (Vláda.cz 2016b).

V roce 2017 se sešli premiéři zemí Visegradské čtyřky, aby jednali o uprchlické krizi. Na tomto summitu se zabývali řízením, které je vedeno proti státům V4 kvůli porušení smlouvy, která se týká relokačních závazků. Sobotka oponoval, že přerozdělovací kvóty nefungují a kritizoval tak Evropskou komisi, že spíše oddaluje řešení migrační krize. Stále opakoval, že by se pozornost měla

věnovat ochraně vnějších hranic EU a spolupráci se třetími zeměmi a efektivitě návratové politiky. Sobotka také nabídl další finanční pomoc libyjské pobřežní strážní a pomoc Itálii s návraty nelegálních migrantů. Tedy v této věci se premiér ČR a ministr zahraničí ČR shodovali (Vláda.cz 2017a). K migraci, přispívání k ochraně vnějších hranic EU a ke spolupráci se třetími zeměmi hovořil premiér Sobotka na Slavkovském zasedání v Salzburgu. Zde premiér připomněl, že ČR od začátku krize vyslala 200 policistů do Frontexu (Evropská hraniční stráž), 63 expertů do hotspotů a dalších nespočet policistů v rámci bilaterální pomoci jednotlivým zemím Blízkého východu postiženým migrační krizí a zemím jako je Jordánsko, Libanon a Niger poskytla finanční podporu (Vláda.cz 2017).

Za vlády premiéra Bohuslava Sobotky byly vidět snahy o řešení uprchlické krize skrze spolupráci zemí EU. Sobotka jasně vyjadřoval podporu zemím zasažených válečnými dopady a prezentoval se tak, že chce zabránit příčinám těchto problémů. Sám opakoval za své období působení, že je potřeba chránit evropské vnější hranice a evropské hodnoty, dále pomáhat v rozvojových zemích, ale k přerozdělovacím kvótám byl stejně tak, jako prezident a ministři zahraničí kritický. Zastával názor, že by se měly země rozhodnout dobrovolně, kolik uprchlíků přijmou. Dále se přikláněl k legální migraci, kdy je v ČR potřeba dalších zahraničních pracovníků, kteří však mají podobné historické či náboženské kořeny. Ve věci EU se snažil spolupracovat s ostatními státníky a představiteli, ale neopomenul být kritický k některým orgánům EU, například k Evropské komisi. Tato kritika mířila především na téma přerozdělovacích kvót.

Posledním zkoumaným subjektem je premiér ČR, který působil v období 2017 – 2021, Andrej Babiš. Babiš už ze začátku svého působení zastával podobné názory jako jeho předchůdce. Dle internetového článku z webu *Irozhlas.cz* uvedl, že Česko se chová v otázce migrace solidárně, ale odmítá přerozdělovací kvóty: „*Někteří dokonce říkali, že o kvótách by chtěli zase hlasovat. To je pro nás samozřejmě nepřijatelné.*“ (iRozhlas.cz 2017). Stejný postoj vyplývá i z webu *Vláda.cz*, kdy Babiš na schůzce v Bruselu řekl, že kvóty nejsou řešením a představují podle něho problém rozdělovací Evropu. Babiš také sdělil, že ČR přesvědčuje Evropskou komisi a další členské země k tomu, aby našly jiné řešení, aniž by musela ČR přijímat uprchlíky (Vláda.cz 2018a). Lídři EU včetně premiéra Babiše se v červnovém zasedání Evropské rady v roce 2018 usnesli, že přerozdělování migrantů bude dobrovolné. Definitivně tedy padl koncept povinných kvót, které Česko od začátku zásadně odmítalo. Podle Babišových slov se jednalo o obrovský úspěch, o který ČR a další členové V4 velmi usilovali. Babiš také sdělil, že nadále bude Česko bojovat proti ilegální migraci (Vláda.cz 2018b).

Na dalším summitu v Salzburgu téhož roku premiér i přes zhoršení situace ve Středozemním moři znovu odmítl, aby si státy rozdělovaly migranty ze zachráněných lodí. Prohlásil, že kvóty jsou

zrušeny a stát by tak měl sám rozhodnout o přijímání migrantů. Podpořil myšlenku na uspořádání summitu s africkými státy a zastával názor, že se musí řešit hlavně příčiny migrace. Babiš také apeloval na evropské státníky, aby se více zaměřili na pomoc státům v severní Africe a budování kapacit, které poslouží ke zvládnutí migrace. Dále Babiš mluvil o tom, že je potřeba pomoci členským státům na jihu Evropy, kterých se migrační krize týká nejvíce (Vláda.cz 2018c).

Na tiskové konferenci z roku 2019, kdy se Babiš sešel s libyjským premiérem Fáizem Serráďzem řešili oba premiéři otázku migrace na libyjských hranicích. Babiš zastával názor, že pro ČR je program ilegální migrace zásadní, mluvil zde o operacích, které napomáhají Libyi v boji proti pašerákům lidí. Dále premiér hovořil o poskytnuté finanční pomoci ve výši 8,75 milionu eur, kterou ČR poskytla na posílení kapacit libyjské pobřežní stráže. Babiš byl kritický vůči Evropské unii v tom, že podle jeho názoru nejednala s tak velkým nasazením, jak by mohla a kritizoval i přísliby ze strany Evropské komise, které podle něho nebyly naplněny. Libyjskému premiérovi slíbil, že se bude nadále problému migrace věnovat (Vláda.cz 2019a).

Premiér se k uprchlické krizi vyjadřoval také na summitu EU a LAS (Ligy arabských států). Babiš zde mluvil o prohloubení spolupráce mezi zeměmi EU a zeměmi LAS v oblasti ekonomické, bezpečnostní či politické, která by mohla přinést stabilitu v regionu postiženém migrační krizí. Předseda vlády zastával stejné názory jako v předchozích letech, kdy opakoval, že je potřeba pomoci lidem v těch zemích, odkud prchají. Mluvil také o tom, že je potřeba zastavit nelegální pašeráctví lidí a bojovat proti organizovanému zločinu (Vláda.cz 2019b). O tématu migrace Andrej Babiš mluvil také na tiskové konferenci po jednání premiérů zemí V4 4. března 2020. Podle Babišových slov je situace na vnějších hranicích EU vážná a připomínal události z roku 2015, které se nesmí opakovat. Podle premiérových slov ČR oceňovala úsilí Řecka při ochraně vnějších hranic EU a opakoval zde, že je potřeba, aby se ve věci migrace spolupracovalo se členskými zeměmi a nadále se poskytovala pomoc jak humanitární, tak rozvojová (Vláda.cz 2020a). Premiér Andrej Babiš také jednal s předsedkyní Evropské komise na téma reformy migrační a azylové politiky. Toto téma představila Evropská komise v září roku 2020. Předseda vlády podle webu *Vláda.cz* sdělil, že se EU musí zaměřit na efektivní boj s pašeráky migrantů a ocenil EK, že návrh nepočítá s povinnými kvótami pro přerozdělování uprchlíků, proti kterým byla ČR od začátku migrační krize. Dále se také Babiš zmínil, že V4 poskytla peníze Maroku na zastavení ilegální migrace a také připomněl finanční pomoc Libyi v minulosti (Vláda.cz 2020b).

Evropská komise přišla v roce 2020 s novým migračním balíčkem, který obsahuje unijní exekutivy, které mají urychlit a zintenzivnit vracení lidí bez práva na pobyt v dané zemi zpět do zemí, ze kterých pocházejí. Balíček byl vytvořen, aby ulevil přetíženým jihoevropským státům. Tento balíček počítal

s tím, že by si státy měly vybrat mezi tím, zda za finanční podpory Bruselu akceptují migranty, nebo na své vlastní náklady budou muset zařídit navrácení těch migrantů, kteří právo na azyl nemají (Euroskop 2020). Premiér Babiš podle článku ze serveru *Aktuálně.cz* nesouhlasil s migračním balíčkem. Babiš řekl, že: „*Na první pohled to vypadá, že Evropská komise stále nepochopila, že řešení nelegální migrace je zastavení ilegálních migrantů při jejich příchodu na evropskou půdu.*“ (Aktuálně.cz 2020a). Babiš kritizoval EU a EK za to, že EU stále nedokáže chránit své vnější hranice a poukazoval na to, že jižní státy nedokázaly migraci zastavit: „*Jižní státy dostaly historicky už miliardy eur na to, aby zastavily migraci.*“ (Aktuálně.cz 2020b). Kritický byl i k návrhu EK, podle kterého mají země na vlastní náklady zajistit navrácení odmítnutých uprchlíků, kteří nemají právo na azyl. Pozitivně Babiš hodnotil, že návrh neobsahoval kvóty a že státy mají možnost, aby solidárně podpořily země, které jsou postižené migrační krizí (Aktuálně.cz 2020c).

Ze zkoumaných dokumentů a oficiálních prohlášení premiéra Andreje Babiše je zřejmé, že se jeho názory na uprchlickou krizi příliš často neměnily. Babiš byl také jako jeho předchůdci odpůrcem přerozdělovacích kvót. EU kritizoval především kvůli rozdělování uprchlíků. Dále zastával názor, že je potřeba chránit vnější hranice EU a pomáhat jihoevropským státům, které čelí migrační krizi nejvíce. Pozitivní přístup vidím v tom, že jako premiér zastával názor, že je nezbytné pomáhat evropským zemím, které čelí největšímu náporu imigrantů, a pomáhat v rámci zamezení příčin migrace přímo v nejvíce postižených oblastech, odkud migranti přicházejí a začít do těchto zemí investovat.

2.4 Určení role ČR v rámci evropského kontextu za roky 2015 – 2020

Prezident, premiér i ministr zahraničních věcí jsou důležitými aktéry při tvorbě role ČR v rámci evropského kontextu. Tyto tři politické aktéry jsem zvolil proto, že se společně podílejí na vytváření státní role. Všichni tři jmenovaní reprezentují ČR v zahraničí a ve svých projevech a prohlášeních představují významnou roli ve vztahu k uprchlické krizi a EU. Oficiální prohlášení tvoří odraz zahraniční politiky ČR. Tito aktéři také zrcadlí vnější i vnitřní očekávání, která jsou důležitou součástí procesu tvorby role. Vnitřním očekáváním ČR je, že ČR nebude přijímat uprchlíky podle přerozdělovacích kvót z důvodu své politiky, nicméně bude nadále pomáhat s řešením migrační krize, jak materiálně, tak finančně. Vnější očekávání ČR je tedy, že bude spolupracovat s ostatními státy EU a společně se budou snažit zabránit příčinám vzniku migrační krize.

Prezident tvoří roli jako hlava státu, vytváří oficiální postoj státu a svými vyjádřeními dává najevo přijaté normy a formuje identitu státu. Svou roli realizuje účastí na zahraničněpolitických schůzkách a skrze tato setkání a jednání prosazuje národní zájmy státu. Ministr zahraničí tvoří zahraniční

politiku státu. Mezi jeho činnosti patří vytváření zahraničních vztahů a spravování zahraničněpolitické agendy. Role ministra zahraničí spočívá v tom, že zastupuje stát navenek, prezentuje dokumenty zahraniční politiky státu a interpretuje národní identitu. Role premiéra spočívá v tom, že vede vládu, vystupuje jejím jménem a vykládá vnitřní a vnější očekávání. Také vytváří stejně jako prezident a ministr zahraničí identitu státu. Provádění této role spočívá v tom, že prezentuje státní politiku, vyjadřuje se k určitým otázkám, které se týkají zahraniční politiky a je součástí všech důležitých zahraničních setkání (Hlaváčková 2017: 30 – 34).

ČR je v rámci EU menší střední stát, který ale má i přesto důležitou roli v rámci evropského kontextu. Podle sledovaných výroků a oficiálních prohlášení prezidenta, premiéra a ministra zahraničí, kteří však své názory příliš často neměnili, jsem během psaní této práce pozoroval, že se role ČR v evropském kontextu neměnily. V teoretické části jsem také zmiňoval způsoby chování v zahraniční politice. Tyto způsoby chování teď přenesu na příklad ČR podle projevů předních zahraničněpolitických aktérů.

ČR dle sledovaných projevů vedla reaktivní politiku, aktivně se totiž stavila proti vnější politice EU. Za roky 2015 – 2020 se všichni tři aktéři shodli na tom, že nechtějí přijmout kvóty pro přerozdělování uprchlíků. ČR také vedla spolupracující aktivní politiku, to znamená, že se shodla se státy V4 na nepřijetí přerozdělovacích kvót a navrhla společnou rozvojovou pomoc a za sledované roky aktivně přispívala v zemích, které jsou zdrojem migrace a v evropských zemích, které byly nejvíce postiženy migrační vlnou. ČR také chtěla po celou dobu zamezit příčinám vzniku uprchlické krize. Dalším chováním, které sledujeme na zahraniční politice ČR je proaktivní jednání. ČR měla své vlastní představy, jak by měla zahraniční politika vypadat a političtí představitelé, jak prezident a premiér, tak i ministr zahraničí sdělovali, že chtějí, aby se státy EU rozhodovaly samy v otázce přijímání uprchlíků. Důvodem pro to jsou ekonomické a sociální rozdíly v zemích EU, jak jsem již zmiňoval výše.

V úvodu práce jsem si stanovil výzkumné otázky, na které teď budu svým výzkumem odpovídat. První otázka zněla: Jaká je národní koncepce role České republiky? Národní role je odvozena v tomto případě od výroků a proslovů politických představitelů. Česká republika dle svých předních představitelů zastávala roli *ego (self, tedy, já)*, tedy představa aktérově vlastní interpretace role. ČR zde obhajovala své národní zájmy. Identita ČR je stavěna na její historii a kultuře. Všichni tři zkoumaní aktéři zastávali tato tvrzení. Vzhledem ke kontextu uprchlické krize často přední představitelé mluvili o tom, že ČR nebude přijímat uprchlíky z důvodu kulturní a historické rozdílnosti, nicméně zastávali názor, že se musí řešit příčiny krize a byli ochotni pomáhat rozvojovou pomocí a často zmiňovali finanční a materiální pomoc, kterou ČR za sledované období poskytovala.

Další výzkumnou otázkou bylo, jakou roli či sadu rolí ČR představuje v evropském kontextu? Kalevi Holsti ve svém díle definoval jednotlivé role, nicméně já se pokusím o vlastní přiřazení rolí k roli ČR. Mé přiřazení rolí však na Holstiho popis rolí navazuje a zohledním v něm výroky jednotlivých politických aktérů ČR.

ČR je malým, či středním státem v rámci EU, můžeme tedy vyloučit role: 1. Bašty revoluce – osvoboditele (*Bastion of revolution-liberator*), podle Holstiho to jsou státy, jejichž vlády zastávají povinnosti organizovat nebo vést různé typy revolucionářských myšlení., 2. Regionálního lídra (*Regional leader*) – role, která má povinnost, nebo zvláštní odpovědnost, kterou má vláda ve vztahu ke konkrétnímu regionu, 4. Aktivně nezávislého (*Active Independent*) – tato role je definována nezávislou zahraniční politikou, 6. Antiimperialistického agenta (*Anti-imperialist*) agent – Holsti tuto roli definuje tak, že imperialismus je vnímán jako vážná hrozba, 7. Obránce víry (*Defender of the Faith*) – role, kdy zahraniční politika státu je obráncem víry a má ideologické směry, 8. Mediátora – integrátora (*Mediator-integrator*) – role usmiřování konfliktů mezi jinými státy, 10. Developer (*Developer*) – tato role má povinnost pomáhat zaostalým zemím, zmiňují se zde zvláštní dovednosti pro provádění takových úkolů. U této role si nejsem jist, protože ČR odpovídá definici, ale podle zkoumaných projevů se aktéři nikde nezmiňují o zvláštních dovednostech, které by měly být důvodem, proč pomáhat, 11. Mostu (*Bridge*) – definice role je taková, že funguje jako zprostředkovatel zpráv a informací mezi národy různých kultur, 13. Nezávislého (*Independent*) – role jako politika neangažovanosti, 14. Příkladu (*Example*) – definuje se získáváním vlivu v mezinárodním systému, 16. Izolovaného (*Isolate*) – dle definice se tato role vyznačuje jako minimum vnějších kontaktů a obavy z vnějšího zapojení, 17. Chráněnce (*Protectee*) – vláda se zmiňuje o odpovědnosti jiných států za svou obranu. Tyto role byly vyřazeny, protože se neshodovaly s rolí ČR, kterou měla v letech 2015 – 2020 v evropském kontextu (Holsti 1970: 260 – 271).

V praktické části této bakalářské práce jsem zkoumal výroky a projevy zahraničněpolitických aktérů ČR v období 2015 – 2020. Na základě jejich výroků, které se týkaly problematiky uprchlické krize a EU jsem za pomoci Holstiho definic o ideál typech rolí určil následující role či sadu rolí, kterou ČR měla v rámci evropského kontextu.

Dle mého názoru představovala ČR roli 5. Podporovatele svobody (*Liberation supporter*) – tato role na rozdíl od bašty revoluce nemá odpovědnost organizovat nebo vést (Holsti 1970: 263). ČR v rámci uprchlické krize hájila své národní a evropské zájmy, proto byla vůči přijímání uprchlíků skeptická. Jak sami představitelé tvrdili, přijetí ilegálních migrantů by mohlo narušit národní identitu ČR a došlo by k omezení národní svobody. Zároveň ale ČR neměla potřebu se stavět do pozice lídra.

Podobná vyjádření prezidenta Miloše Zemana jsou uvedena v kapitole mé bakalářské práce, která se věnuje jeho politickým názorům a projevům k této tématice ve zkoumaném období. Z této kapitoly vyplývá, proč jsem tuto roli ČR přiřadil. Prezident Zeman často kritizoval přijímání uprchlíků z důvodu odlišné kultury a obhajoval tak národní zájmy ČR, nicméně nezastával postoj organizátora nebo vůdce. Podobně se vyjadřovali i ministři zahraničních věcí Lubomír Zaorálek, Martin Stropnický, Jan Hamáček a Tomáš Petříček i premiéři Bohuslav Sobotka a Andrej Babiš. V jejich výročích, které jsem zkoumal, jsem nepostřehl organizátorské ani vůdčí tendence, naopak převažovaly názory o ochraně svobod, národního zájmu a identity a pomoci legálním uprchlíkům, proto jsem zvolil roli podporovatele svobody. Ministři se vyjadřovali tak, že je nezbytné pomáhat zemím postiženým migrační krizí, avšak na prvním místě je ochrana národních zájmů. Shodně apelovali premiéři Andrej Babiš a Bohuslav Sobotka na důležitost spolupráce v boji proti migrační krizi, ale nejčastěji mluvili o ochraně vnějších hranic jak EU, tak ČR z důvodu ochrany národa.

Další rolí, kterou jsem přiřadil ČR v období 2015 – 2020 je role 9. Spolupracovník regionálního subsystému (*Regional-subsystem collaborator*) – tato role naznačuje dlouhodobé závazky ke spolupráci s jinými státy (Holsti 1970: 265). Z postojů zmiňovaných zahraničněpolitických aktérů sice vyplynulo, že ČR kritizovala EU v mnoha směrech, které se například týkaly kvót nebo směrnic, ale jelikož je ČR součástí EU, tak se její přední politici vždy snažili s ostatními státy EU i orgány EU domluvit a společně přijít na řešení migrační krize. Na oficiálních stránkách prezidenta republiky například Zeman hovořil o tom, že je potřeba, aby se státy EU do budoucna více zapojovaly v rozvojových zemích, ze kterých migranti do EU přicházejí. Stejně se vyjadřovali ministři i premiéři ČR. Ministr Zaorálek hovořil v roce 2016 o tom, že je třeba soustředit svou pomoc v těchto zemích a bojovat proti extremismu. Ministři zahraničních věcí se pravidelně scházeli například na summitech zemí V4, kde probírali společnou potřebu tuto krizi řešit jako celek. Bohuslav Sobotka v roce 2015 mluvil o Evropě jako ostrově stability, kde je vysoká životní úroveň. Apeloval na společnou ochranu vnějších hranic EU a vyzýval také ke spolupráci se státy na Balkáně. Dále mluvil o tom, že je potřeba tyto hodnoty bránit společně. Z těchto důvodů jsem ČR přiřadil roli spolupracovníka regionálního subsystému.

Jednou z dalších možných rolí, které lze připsat ČR, je role 10. Developer (*Developer*). U této role si však nejsem naprosto jist – ČR se snažila v rámci zkoumaných let 2015 – 2020 přispět k řešení příčin migrační krize a na řešení následků se podílela humanitární i finanční pomocí, což zmiňuje i sám Holsti při popisu této role, kde píše o tom, že daná země má speciální povinnost pomáhat (Holsti 1970: 266). Sami čeští představitelé mluvili často o nutnosti pomáhat a předejít tak příčinám uprchlické krize a zabránit jejímu dalšímu vývoji. Nevysledoval jsem však, že by někdo ze zkoumaných aktérů mluvil o speciálních dovednostech, díky kterým je potřeba v těchto zemích

pomáhat. Aktéři však mluvili o národní povinnosti šířit mír a poskytovat humanitární pomoc v rozvojových zemích, které jsou postiženy válečnými konflikty, které byly důsledky Arabského jara.

Poslední rolí, kterou jsem přiřadil ČR, je 12. Věrný spojenec (*Faithfull ally*) – základními znaky jsou alianční závazky (Holsti 1970: 267). ČR je součástí EU a sami představitelé se cítí být Evropany a mají k EU alianční závazky. Například Miloš Zeman často kritizoval EU kvůli směrnici a kvótám, ale sám se prohlašoval za eurofederalistu a byl pro setrvání v EU. Podobně se vyjadřovali i ostatní přední politici ČR, jejichž projevy byly v této práci zkoumány. Nikdo ze zkoumaných nevystupoval přímo proti EU a ani jsem nevysledoval, že by byl někdo z aktérů například pro vystoupení z EU. Například Babiš i Sobotka byli kritičtí vůči evropským směrnicím avšak apelovali na potřebu řešit unijní problémy kolektivně, jelikož se tyto problémy týkají nás jako Evropanů. Ministr Petříček v této souvislosti v roce 2020 mluvil o problému s uprchlíky na hranici EU a Turecka. Petříček podporoval vládu Řecka při posilování vnějších hranic EU s Tureckem a podotkl, že je potřeba, aby evropské státy spolupracovaly. Na základě těchto argumentů je možné přiřadit ČR i tuto roli.

Závěr

První kapitola mé bakalářské práce pojednává o teorii rolí. Seznámení s konceptem teorie rolí je zásadní v této bakalářské práci. V této kapitole odkazuji na odborné články, které o konceptu teorie rolí pojednávají. Hlavním z těchto článků je *National Role Conceptions in the Study of Foreign Policy* z roku 1970, který napsal Kalevi Holsti. Zde jsem popisoval jednotlivé teoretické pojmy, které jsou s touto teorií spjaty. Definice konceptu národní role jsem také čerpal od autorů jako je Ulrich Krotz nebo Vít Beneš. Dále jsem představil 17 typů ideálů rolí, které jsem dále užil ve finální kapitole k určení národní role ČR v evropském kontextu. V první teoretické kapitole představuji také vnitřní a vnější očekávání, kdy vnějším očekáváním jsou předpisy role, hodnoty a normy. V případě ČR a EU v tématu uprchlické krize se jeví za vnější očekávání, že ČR se bude podílet na řešení uprchlické krize společně s dalšími členskými státy EU. Vnitřním očekáváním je koncepce národní role, tedy vnitrostátně sdílené představy – v rámci ČR a EU nesouhlas s kvótami EU o přerozdělování migrantů. Dalším z pojmů, které v první kapitole představuji je předpis role. Tento pojem patří mezi vnější očekávání a je charakterizován jako normy a očekávání. Tento pojem byl také poprvé představen Holstim v jeho článku z roku 1970.

Další kapitola se zabývá zahraniční politikou. V této části popisuji způsoby jednání v zahraniční politice, které poté využívám v praktické části práce na příkladu ČR. Prvním popisovaným způsobem je proaktivní ofenzivní jednání. Proaktivním jednáním může být například vnucování vlastní politiky. Dále popisuji neutrální jednání, to znamená například způsob projevení nezájmu. Proaktivní zahraniční politikou lze iniciovat vlastní představy, jak by měla zahraniční politika vypadat. Tyto představy vycházejí z vnitrostátních zdrojů. Reaktivní politika jako další popisovaný pojem spočívá v tom, že se definuje vnějšími podněty. Typické pro reaktivní politiku je, že se vztahuje na zahraničněpolitickou strategii vnějšího aktéra a k ní se aktéři negativně vymezují nebo ji naopak přejímají – v tomto případě se ČR vymezuje vůči politice EU, kdy odmítá kvóty na přerozdělování. Naopak v popisu spolupracující politiky můžeme v práci vidět, že podle zahraničněpolitických projevů se sice ČR vymezuje vůči politice EU o přerozdělování uprchlíků, ale zároveň se snaží spolupracovat a najít řešení.

V praktické části bakalářské práce se zabývám zahraničněpolitickými projevy třech vybraných politických aktérů ČR. Prvním zkoumaným aktérem je prezident republiky Miloš Zeman. Miloš Zeman zastával v letech 2015 – 2020 pozici kritika EU kvůli evropským směrnicím a přerozdělovacím kvótám. Miloš Zeman byl proti přijímání uprchlíků z důvodu ochrany vnitřní suverenity ČR. Sám často ve svých projevech zmiňoval českou a evropskou identitu, která se oproti migrantům z Blízkého východu podle jeho slov liší. Podle zkoumaných dokumentů za 5 let se

prezidentovy názory ohledně uprchlické krize neměnil. Často ve svých projevech mluvil o posílení vnějších hranic EU a usiloval o spolupráci EU se zeměmi Blízkého východu.

Dalším zkoumaným aktérem byli ministři zahraničních věcí Lubomír Zaorálek, Martin Stropnický, Jan Hamáček a Tomáš Petříček. Ministři zahraničí zastávali podobné názory jako prezident republiky, avšak nebyli vůči EU tolik kritičtí. Podle zkoumaných dokumentů se ministři shodli v odmítnutí přerozdělovacích kvót s prezidentem republiky. Dále však zastávali názor, že je potřeba přijít na příčiny uprchlické krize. Za tyto příčiny považovali nestabilitu zemí Blízkého východu a severní Afriky, kde panovaly válečné nepokoje. Snažili se společně s dalšími evropskými lídry soustředit na rozvojovou pomoc těmto zemím.

Posledním zkoumaným zahraničněpolitickým aktérem byli premiéři Bohuslav Sobotka a Andrej Babiš. Za vlády premiéra Sobotky byl zpozorován jev spolupráce mezi ČR a dalšími zeměmi EU. Sobotka jasně vyjadřoval podporu zemím zasaženým válečnými pohromami a dával najevo, že je potřeba nadále v těchto zemích pomáhat. V otázce přerozdělovacích kvót byl stejně kritický jako ministři zahraničí a prezident republiky. Předseda vlády Sobotka byl pro to, aby se země mohly v přijímání uprchlíků rozhodnout samostatně. Podobné názory zastával i premiér Andrej Babiš, který ostře kritizoval přerozdělovací kvóty a apeloval na vyřešení problému s příčinami migrační krize. Poukazoval na to, že je potřeba chránit vnější hranice EU a pomáhat jihoevropským státům, které byly uprchlickou krizí postiženy nejvíce. Navrhoval investice do zemí Afriky, podporoval rozvojovou pomoc jak materiálně, tak finančně a stejně jako ostatní zkoumaní aktéři zastával národní a evropské hodnoty.

Prezident, ministr zahraničních věcí i premiér ČR jsou hlavními aktéry tvorby role ČR. Byli vybráni proto, že se společně podílejí na vytváření státní role a prezentují ČR navenek. Cílem bakalářské práce bylo představit role či sadu rolí, které byly v zahraniční politice ČR využívány v evropském kontextu v daném období. Výzkumnými otázkami byly: Jaká je národní koncepce role ČR a jakou roli či sadu rolí ČR představuje v evropském kontextu v letech 2015 – 2020?

Národní koncepce role je odvozena od výroků politických představitelů. ČR zastávala roli *ego*, tedy aktérova vlastní interpretace role. V tomto případě ČR obhajovala své národní zájmy – byla proti kvótám a chtěla vyřešit příčiny uprchlické krize. Další výzkumnou otázkou, která měla naplnit cíl této bakalářské práce je představení role, či sady rolí, kterou ČR představovala v evropském kontextu. Podle analýzy oficiálních prohlášení předních politických lídrů mi z výzkumu vyšly jako možné tyto role: Podporovatel svobody (*Liberation supporter*), Spolupracovník regionálního subsystému

(Regional-subsystem collaborator), Developer (*Developer*), Veřejný spojenec (*Faithfull ally*). Tyto role či sada rolí byly vybrány na základě přístupů, které měla ČR v rámci evropského kontextu dle zkoumaných projevů a výroků předních zahraničněpolitických představitelů v letech 2015 – 2020.

Seznam literatury

Aggestam, L. (2006). Role theory and European foreign policy: a framework of Analysis. In: Elgström, E. - Smith, M., *The European Union`s Roles in International Politics* (Londýn: Routledge).

Aktuálně.cz (2021). Miloš Zeman. *Aktuálně.cz* (<https://www.aktualne.cz/wiki/osobnosti/politici/milos-zeman/r~i:wiki:423/>, 28. 2. 2022).

Aktuálně.cz (2020). Babiš nesouhlasí s migračním balíčkem. EU má podle něj řešit hlavně ochranu hranic. *Aktuálně.cz*. 24. 9. 2020 (<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/babis-nesouhlas-i-s-migracnim-balickem-bude-ho-resit-v-brusel/r~034dc7d4fe3211ea9c800cc47ab5f122/>, 29. 3. 2020).

Beneš, Vít (2010). Teorie rolí Konceptuální rámec pro konstruktivistickou analýzu zahraniční politiky. *Mezinárodní vztahy* 45 (4) 72 – 87.

^[L]_[SEP]Beneš, Vít – Harnisch, Sebastian (2015). Role theory in symbolic interactionism: Czech Republic, Germany and the EU. *Cooperation and Conflict* 50 (1) 146 – 165.

Deník.cz (2018). Stropnický: Visegradská čtyřka nemá jen odmítat, ale nabízet i řešení v EU. *Deník.cz*. 1. 2. 2018 (https://www.denik.cz/z_domova/ministr-stropnicky-v4-nema-jen-odmitat-ale-nabizet-i-reseni-20180201.html, 28. 3. 2022).

Deník.cz (2018). Hamáček i Babiš mluvili o uprchlících. Premiér nechce ani jednoho migranta. *Deník.cz*. 27. 8. 2018 (https://www.denik.cz/z_domova/hamacek-i-babis-mluvili-o-migraci-premier-nechce-ani-jednoho-migranta-20180827.html, 28. 3. 2022).

E15 (2016). Zeman: Česko by nemělo vystoupit z EU. *E15* (<https://www.e15.cz/domaci/zeman-cesko-by-nemelo-vystoupit-z-eu-1274436>, 7. 3. 2022).

Elgström, Ole – Smith, Michael (2006) *The European Union's Roles in International Politics: Concepts and Analysis*. (London: Routledge).

Euroskop.cz (2018). Stropnický: Australský model migrace by mohl být inspirací. *Euroskop.cz*. 23. 2. 2018 (<https://euroskop.cz/2018/02/23/stropnicky-australsky-model-migrace-by-mohl-byt-inspiraci/>, 28. 3. 2022).

Euroskop.cz (2018). Hamáček chce omezovat příčiny nekontrolované migrace. *Euroskop*. 27. 8. 2018 (<https://euroskop.cz/2018/08/27/hamacek-chce-omezovat-priciny-nekontroloovane-migrace/>, 28. 3. 2022).

Euroskop.cz (2020). Komise představí migrační balíček, chce povinnou solidaritu. *Euroskop*. 23. 9. 2020 (<https://euroskop.cz/2020/09/23/komise-predstavi-migracni-balicek-chce-povinnou-solidaritu/>, 29. 3. 2020).

Hlaváčková, Hana (2017). Analýza zahraničně-politického diskurzu slovinské diplomacie vůči Chorvatsku po roce 2004. *Central European Journal of Politics* 3 (1) 26 – 49.

Holsti, Kal (1970). National Role Conceptions in the Study of Foreign Policy. *International Studies Quarterly* 3 (14) 233 – 309.

Hudson, V. - Vore, Ch. (1995). Foreign Policy Analysis Yesterday, Today, and Tomorrow. *Mershon International Studies Review* 39 (2) 209 – 238.

Chafetz, Glenn (1997): The Struggle for a National Identity in Post-Soviet Russia. *Political Science Quarterly* 111 (4) 661 – 688.

iDnes.cz (2019). Vzit děti z Řecka neznamená ustoupit v kvótách pro migranty, soudí Petříček. *iDnes*. 2. 12. 2019 (https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/petricek-migranti-deti-recko-eu-vlada-postoj.A191202_102939_domaci_brzy, 28. 3. 2019).

iRozhlas (2019). „Obránci evropské kultury“ Zeman v Budapešti velebil Maďary a migrační krizi přirovnal k invazi Osmanů. *Irozhlas*. 15. 5. 2019 (https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/milos-zeman-madarsko-orban-eu_1905151807_jak, 24. 3. 2022).

iRozhlas (2016). OSN řeší i otázku miliónů migrantů. Je třeba stabilizovat země, odkud odcházejí, míní Zaorálek. *Irozhlas*. 20. 9. 2016 (https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/osn-resi-i-otazku-milionu-migrantu-je-treba-stabilizovat-zeme-odkud-odchazeji-mini-zaoralek_201609200751_vkourimsky, 25. 3. 2022).

iRozhlas (2017). Babiš v Bruselu odmítl migrační kvóty: „Bylo to bouřlivé. Sankce proti Rusku prodloužíme“ shodli se lídři. *iRozhlas.cz*. 15. 12. 2017 (https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/babis-v-bruselu-odmitl-migracni-kvoty-bylo-bourlive-sankce-proti-rusku_1712150621_rez, 29. 3. 2022).

Krotz, Ulrich (2002). National Role Conceptions and Foreign Policies: France and Germany Compared. CES Germany & Europe Working Paper no. 02.4.

Kořan, Michal (2016). Úvod – konceptuální rámec, mezinárodní a vnitropolitický kontext české zahraniční politiky v roce 2015. In: Kořan, Michal, *Česká zahraniční politika v roce 2015* (Praha: Ústav mezinárodních vztahů), 11 – 24.

Miloš Zeman (2014). Řecko by mělo opustit euro, jsem příznivcem kreativní destrukce. *Miloš Zeman* (<http://www.zemanmilos.cz/cz/clanky/recko-by-melo-opustit-euro-jsem-priznivcem-kreativni-destrukce-785756.htm>, 23. 3. 2022).

Miloš Zeman (2015). Setkání ústavních činitelů k zahraniční politice. *Miloš Zeman* (<http://www.zemanmilos.cz/cz/tiskova-sdeleni/setkani-ustavnich-cinitelu-k-zahranicni-politice-291697.htm>, 23. 3. 2022).

Miloš Zeman (2018). Vánoční poselství prezidenta republiky Miloše Zemana. *Miloš Zeman* (<http://www.zemanmilos.cz/cz/clanky/vanocni-poselstvi-prezidenta-republiky-milose-zemana579041.htm>, 24. 3. 2022).

Miloš Zeman (2020). Prezident republiky přijal ústavní činitele ČR. *Miloš Zeman* (<http://www.zemanmilos.cz/cz/tiskova-sdeleni/prezident-republiky-prijal-ustavni-cinitele-cr-699183.htm>, 24. 3. 2022).

MZV (2015). Ministr Zaorálek: Migrační krizi musíme řešit konsensem. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* (https://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/archiv_zprav/rok_2015/tiskove_zpravy/x2015_09_14_ministr_zaoralek_na_zasedani.html, 25. 3. 2022).

MZV (2017). Ministr Zaorálek: ČR je připravena navýšit finanční pomoc na řešení migrace. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky*. 17. 7. 2017 (https://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/archiv_zprav/rok_2017/tiskove_zpravy/x2017_17_7_ministr_zaoralek_cr_je_pripavena.html, 25. 3. 2022).

MZV (2018). Uprchlíky a migrační kompakt Česko k ničemu nenutí. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky*. 19. 9. 2018

(https://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/archiv_zprav/rok_2018/tiskove_zpravy/x2018_09_19_uprchlicky_a_migracni_kompakt_cesko_k_nicemu_nenuti.rss?force_format=mobile, 28. 3. 2022).

MZV (2018). Ministr Petříček pro Právo: V paktu OSN chybí jasné odsouzení nelegální migrace. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky*. 10. 12. 2018 (https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/clanky_a_projevy_ministru/clanky_a_projevy_ministra_petricka_2018/x2018_12_10.mobi, 28. 3. 2022).

MZV (2018). Ministr Petříček pro Právo: Žádná zadní vrátka migraci neotvíráme. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky*. 20. 12. 2018 (https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/clanky_a_projevy_ministru/clanky_a_projevy_ministra_petricka_2018/x2018_12_20_ministr_petricek_pro_pravo_zadna_zadni.mobi, 29. 3. 2022).

MZV (2019). Ministr Petříček jednal v Římě s šéfem italské diplomacie Milanem. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky*. 28. 3. 2019 (https://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/archiv_zprav/rok_2019/tiskove_zpravy/x2019_03_28_ministr_petricek_jednal_v_rime_s_sefem.mobi, 28. 3. 2022).

MZV (2020). Česko letos pomůže Africe 100 mil. korun. Cílem je boj proti nelegální migraci. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky*. 2. 3. 2020 (https://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/tiskove_zpravy/x2020_03_02_cesko_letos_pomuze_africe_100_mil_korun.mobi, 28. 3. 2022).

MZV (2020). Ministr Petříček na jednání Rady FAC v Záhřebu. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky*. 6. 3. 2020 (https://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/tiskove_zpravy/x2020_03_06_ministr_petricek_na_jednani_rady_fac.mobi, 28. 3. 2022).

Pražský hrad (2016). Projev prezidenta republiky při setkání s vedoucími zastupitelských úřadů ČR v zahraničí. *Pražský hrad* (<https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/vybrane-projevy-a-rozhovory/projev-prezidenta-republiky-pri-setkani-s-vedoucim-zastupitelskych-uradu-cr-v-zahranici-12846>, 23. 3. 2022).

Thies, Cameron G. (2009). *Role Theory and Foreign Policy*. (University of Iowa)

The Guardian (2015). Czech president: migrants should be fighting Isis, not „invading“ Europe. *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/world/2015/dec/27/czech-president-migrants-should-be-fighting-isis-not-invading-europe>, 28. 2. 2022).

Vláda.cz (2015). Vystoupení premiéra Bohuslava Sobotky v Poslanecké sněmovně k tématu migrační krize. *Vláda.cz*. 18. 6. 2015 (<https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/vystoupeni-premiera-bohuslava-sobotky-v-poslanecke-snemovne-k-tematu-migracni-krize—131926/>, 29. 3. 2022).

Vláda.cz (2016). Premiér Sobotka: Summit EU s Tureckem nás přiblížil k řešení migrační krize. *Vláda České republiky*. 8.3. 2016 (<https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premier-sobotka-summit-eu-s-tureckem-nas-priblizil-k-reseni-migracni-krize—141034/>, 29.3. 2022).

Vláda.cz (2016). Lídři EU jednali o migraci, vztazích s Ruskem, pomoci obětem konfliktu v Sýrii a volném obchodu. *Vláda České republiky*. 21. 10. 2016 (<https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/lidri-eu-jednali-o-migraci—vztazich-s-ruskem--pomoci-obetem-konfliktu-v-syrii-a-volnem-obchodu-150002/>, 29. 3. 2022).

Vláda.cz (2017). Premiéři zemí V4 jednali o migraci, pomoci Itálii a dvojí kvalitě potravin. *Vláda České republiky*. 19. 7. 2017 (<https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premieri-zemi-v4-jednali-o-migraci—pomoci-italii-a-dvoji-kvalite-potravin-158445/>, 29: 3. 2022).

Vláda.cz (2017). Premiéři jednali ve Slavkovském formátu o hospodářské a sociální konvergenci, bezpečnosti i migraci. *Vláda České republiky*. 24. 8. 2017 (<https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premieri-jednali-ve-slavkovskem-formatu-o-hospodarske-a-socialni-konvergenci—bezpecnosti-i-migraci-159171/>, 29. 3. 2022).

Vláda.cz (2018). Premiér Babiš: V Bruselu jsme hovořili o zásadních tématech jako rozpočet, migrace, brexit a fondy. *Vláda České republiky*. 29. 1. 2018 (<https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premier-babis-v-bruselu-jsme-hovorili-o-zasadnich-tematech-jako-rozpocet—migrace--brexit-a-fondy-163102/>, 29. 3. 2022).

Vláda.cz (2018). Lídři EU dosáhli přelomové dohody v migraci: kvóty jsou minulostí. *Vláda České republiky*. 29. 6. 2018 (<https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/lidri-eu-dosahli-prelomove-dohody-v-migraci-kvoty-jsou-minulosti-167155/>, 29. 3. 2022).

Vláda.cz (2018). Premiér Andrej Babiš jednal v Salzburgu s evropskými státníky o migraci a brexitu. *Vláda České republiky*. 20. 9. 2018 (<https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premier-andrej-babis-jednal-v-salcburku-s-evropskymi-statniky-o-migraci-a-brexitu-168686/>, 29. 3. 2022).

Vláda.cz (2019). Tisková konference premiéra Andreje Babiše s libyjským premiérem Fáizem Serrádžem, 30. ledna 2019. *Vláda České republiky*. 30. 1. 2019 (<https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tiskove-konference/tiskova-konference-premiera-andreje-babise-s-libyjskym-premierem-faizem-serradzem—30--ledna-2019-171512/>, 29. 3. 2022).

Vláda.cz (2019). Premiér na summitu EU-LAS: Ti, kdo byli vykořeneeni, si zaslouží možnost začít znovu ve své vlasti. *Vláda České republiky*. 25. 2. 2019 (<https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premier-na-summitu-eu-las-ti—kdo-byli-vykoreneni--si-zaslouzi-moznost-zacit-znovu-ve-sve-vlasti--172067/>, 29. 3. 2022).

Vláda.cz (2020). Tisková konference po jednání premiérů zemí V4, 4. března 2020. *Vláda České republiky*. 4. 3. 2020 (<https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tiskove-konference/tiskova-konference-po-jednani-premieru-zemi-v4—4--brezna-2020-180047/>, 29. 3. 2020).

Vláda.cz (2020). Premiér Babiš jednal s předsedkyní Evropské komise o migraci i spolupráci v boji proti koronaviru. *Vláda České republiky*. 24. 9. 2020 (<https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premier-babis-jednal-s-predsedkyni-evropske-komise-o-migraci-i-spolupraci-v-boji-proti-koronaviru-183752/>, 29. 3. 2020).

Resumé

The main topic of this work is the concept of the role and values of the Czech Republic in the European context. The aim of this work was to find out what role or set of roles the Czech Republic played in the European context.

In the first part of this work, I deal with the description of the theory of the role as a foreigner Policy analysis tool. I focused on the publications of key authors Teorie rolí as Kalevi Holsti or Ulrich Krotz and I have introduced several key concepts that are related. I dealt with the main concepts related to role theory. These concepts are national role concepts, internal and external expectations, and role identities. These concepts are an important factor in creating a role.

In the second part, I focus on the foreign policy actors of the Czech Republic, such as the president, foreign ministers and prime ministers for the period 2015-2020. The roles were determined according to the views held by the actors. For the most part, the surveyed actors agreed that they were against the redistribution of refugees and wanted to solve migration policy themselves. At the same time, however, they were in favor of development aid in countries that were at the heart of the problems.